

THEODOR PALLADY

In harem

OPINII SEPARATE

„Avoir une opinion, c'est préférer de se tromper dans un certain sens”.

JEAN ROSTAND

Gogol spune că dacă contemplăm multă vreme un spectacol comic, acesta devine trist. Această observație indică o lentă schimbare de atitudine din partea noastră. Propriu zis, comicul exclude orice idee de tristă.

Substratul dureros pe care unele persoane mai mult mi-loase decât lucide cred că îl descifrează în opera marior autori comici, denotă o confuzie de puncte de vedere. Suntem obișnuiți cu judecări fastidioase prin cari Aristofan, Cervantes, Molière sau Caragiale sunt arătați ca niște mari îndurerați, și Grock sau aiți c.owni ca niște fuziozi. Socotind că numai jelană este valabilă și profundă, unele spirite prea sentimentale cred că e cazul să scuie răsul unui Caragiale prezentându-l ca pe un biciuitor acrit, ca pe un exponent al realităților crude și tragice.

Muți iau drept interpretări pătrunzătoare asemenea erori banalizate.

Răsul este un fapt ome-nesc, dar atitudinea comică e mai curând inumană. Ră-zând, ne detașăm, ne dezin-tegrăm din complexul frământărilor vieții umane. Sta-buim între noi și spectacol o distanță din perspectiva căreia aprofundăm mai mult expresiunile exterioare. Din contră, atitudinea tragică, sau simplu tristă, este o in-tegrare în frământarea uma-nă pe care o considerăm. Cuvântul „compăt.mire” a-rată tocmai acest lucru.

În atitudinea comică, atenția e îndreptată asupra manifestărilor exterioare, neglijând sentimentele cari le determină. Nu răd de su-ferința omu.ii, dar răd de manifestarea ei grotescă. În definiția lui Bergson „du mécanique paqué sur du vivant”, accentul cade pe primul termen, iar al doilea nu face decât să-i servească drept fonă, imprumutându-i numai exterioritatea vieții.

Comicul nu-i tot una cu ironia tristă. În Crimă și pe-deapsă, de pildă, sunt mo-mente de mare intensitate grotescă. Dar nu sunt comi-ce. E un grotesc patet.c care e expresiunea subimată a mizeriei. Ironia acerbă, ric-tusul amar, sunt expresia răsturnată a plânsului, adică a unei ident.ficări cu subiectul. Să nu confundăm at.tudinea și metoda lui Dos-toievsky cu cea a lui Molière.

Unele lașități sunt o for-mă super.oară a curajului. A unui curaj profund și pu-ri-lateral, care, pentru efi-ciența lui, ascundă prejude-tusul amar, sunt expresia câștilor mioape, înfruntă o-răsturnată a plânsului, adică a unei ident.ficări cu subiectul. Să nu confundăm at.tudinea și metoda lui Dos-toievsky cu cea a lui Molière.

„Intelectual” nu e o me-serie, cu obișnuitele ramifi-cări în amatorism. Este un mod de a fi. Intelectual nu e neapărat acela care d.n in-teres profesional, din vani-tate sau din pură plăcere, nă a fi conștient de pericol; se ocupă de Kant, Spinoza, or, actul de curaj presupune

această cunoaștere preala-bilă.

Psiho.ogic, curajul este in-hibiția anxietății; activ, el este înfruntarea pericolului.

Cine spune că nu cunoaș-te frica, sau minte, sau nu e curajos.

Se confundă foarte des imaginația cu inventivita-tea, numindu-se imaginație ingeniozitatea unui Maupas-sant sau a autorilor de ro-mane polițiste în a inventa rețete anecdotice. Invent.vitatea este o orientare a in-teligenței către un joc al combinării de serii de pos-ibilități eventuale, în ordinea determinărilor naturale. I-maginația este facultatea de a creea într'un spațiu ideal, realități de un concret im-ponderabil.

Inventivitatea construiește situații ipotetice, a căror e-xistență o socotim a priori negată. Produsul imaginației este încărcat de o anumită realitate transcendentă, și,

(Urmare în pag. 2-a)

România la a XXIII-a Biennială din Venezia

de ION FRUNZETTI

Incântătoarea cetate a Dogilor a adăpostit în acest tulburat an de mari frământări mondiale, cea de a XXIII-a expoziție internațională, marcând cu o promptitudine care nu se lasă intimidată de cataclisme, semnul tenacității spiritului italian în ceea ce privește forma cea mai înaltă a muncii organizate: arta.

Inițiată în 1895, Biennala a de-venit, prin amploarea crescândă ce obține cu fiecare nouă manifestare, incinta pașnică în care națiunile ci-vilizate ale lumii au simțit nevoia să deslănșue tacite competiții de forță spirituală.

Nu numai preile de intercunoaș-tere și emulație, cât mai cu seamă ocazie așteptată de cunoscătorii și amatorii de artă a lumii întregi, de a-și îmbogăți pe de-o parte sufle-tile cu forme, obiectivate măestru, de simțire străină, pe de altă parte colecțiile naționale, cu opere valo-roase străine. Pentru că, răspunzând unei necesități psihologice bine sur-prinse, comitetul de organizare a Biennalelor a făcut ca rostul acestor expoziții să nu fie doar afișarea unui număr de valori ale plasticei fiecărei țări participante, ci și pos-ibilitatea schimbului de opere, în perspectiva atât de rar de întâlnit, a unui global al artei universale dintr'un moment, ceea ce face se-lecția mai riguroasă și dă orizont criteriilor de apreciere. Servind lumii care se află în sfera de in-fluență a artei, expozițiile biennale

veneziene au avut deopotrivă și un scop educativ, atrăgând un număr important de turiști, câștigați pen-tru cauza artei după prima vizită, și cu încetul formați în spiritul contemplației desinteresate, prin fermentul binefăcător infuzat în viața lor sufletească, de amintirea splendorilor unei Venezii în sărbă-toare. Intr'adevăr, cadrul pitoresc al bătrânei cetăți de artă este cum nu se poate mai potrivit pentru a în-truni sub coviltirul imensului său cer, de un albastru nemaiîntâlnit decât în picătura concentrată a ne-stematelor, tot ceea ce în lume e cu-loare și dragoste pentru culoare, tot ce e joc fremătător de forme cald tăiate în materia indiferentă sau ostilă, tot ceea ce e scilpire a luminii ideale în crustă sensibilă.

Venezia, cetatea visului unui Dumnezeu artist, nu este numai orașul feriei perpetui, dar și orașul seriozității unei sarcini care ar covârși orice cetate cu tradiție po-litică de veacuri: sarcina de a în-mânunchia, din doi în doi ani, na-țiunile, pentru slăvirea spiritului. Dacă Venezia n'a uitat în restriștea cosmică prin care trece omenirea, rostul ei de universală deținătoare a legilor spiritualității întregului glob, dacă a avut tăria să propună și să ducă la strălucit sfârșit, excep-ționala manifestare de spirit a unor popoare ale căror energii și interese s'au concentrat în lupta pentru dăi-nuirea Europei și a culturii uma-

niste care-i conferă configurația unitară, aceasta se dorește în pri-mul rând voinței Ducelui și tena-cității colaboratorilor săi.

Cele 10 state participante, repre-zintă 10 națiuni prietene Itadei, care au răspuns cu entuziasm sem-nului de grijă al Ducelui pentru în-țelegerea spirituală de mâine a na-țiunilor ce militează astăzi pentru acelaș ideal social și politic. Ger-mania, Spania, România, Suedia, Elveția, Danemarca, Slovacia, Croa-ția, Bulgaria și Ungaria au organi-zat pavilioane la această a 23-a Biennială. Lipsesc Japonia și Fin-landa, împiedecate de greutatea transportului să-și aducă, la depăr-tări care necesită itinerare nesigure, contribuția lor. Cu participarea a-cestor două eroice țări, Biennala din 1942 ar fi rămas în istorie ca o ma-nifestare unitară de spirit a na-țiunilor legate prin cruciadă, cu par-ticiparea câtorva neutre.

Planul de organizare al acestei Biennale a XXIII-a, urmează prin-cipiul care inspiră personalismul european al noiei ordini: cinstirea omului înainte de prețuirea opereii. De aceea, mai cu seamă pavilionul Italiei, este o înmânunchiere de „mostre personale” ale artiștilor par-ticipanți. Ar fi dificil să vorbim în spațiul restrâns de care dispunem de importanța fiecăruia; pentru că nu putem face lucrul acesta fără să privim cititorii de informația la care s'au așteptat, ne mulțumim să semnalăm regretul criticeii pentru absența unui Massimo Campigli — artist atât de cunoscut și gustat în România — unui Carlo Carrà, de-venit la noi cunoscut în urma sim-patiei cu care vorbesc de opera sa artiștii noștri ce studiază în Italia cât și prezentărilor ce i le-au făcut unele reviste românești, mai cu seamă regretul nostru pentru ab-sența lui Ardengo Soffici.

Prezența lui Felice Casorati și a lui Giorgio di Chirico, a lui Gino Severini și a lui Filippo de Pisis, ca și a extraordinarului Fausto Pi-randello, au compensat oarecum lipsa celor mai sus pomeniți.

În pavilionul futuristilor, al cărui comisar a fost F. T. Marinetti însuși, un Enrico Prampolini, ca să nu cităm decât pe asul școalei „aero-picturii cosmice biochimice”, și un aerosculptor „genialissimo”, cum îl prezintă catalogul pe Umberto Pa-schi, expun alături de mulți alții, realizări asupra cărora am dori să avem prilejul de a vorbi cândva pe larg.

Ceeace e iarăși important de re-marcat, este locul rezervat artei de războiu în acest pavilion. Armata, marina și aviația italiană, în acți-unile lor pe diversele fronturi, sunt bine ilustrate. Numărul total al ar-tiștilor expozanți este de 878, din-tre care 587 italieni și 291 străini, cu un total de 3560 opere, din care scăzând cele 1040 ale artiștilor străini, rămân Italiei 2520, dintre care ale artiștilor invitați sunt 1764, 115 ale artiștilor concurenți, 460 în Pavilioanele Armatei, 181 ale artiș-tilor din grupările futuriste.

(Urmare în pag. 6-a)

Cântecul Verii

Și-a strâns în mușchiul crud, în cuib de foi.
Sfiosul sbor cu arpi noi —
În cîrpiț de zori tremurători
S'a risipit de-atâtea ori.

Din holde coapte soarele de jar
Pecate pune pe hotar —
Sui și el, sbucni până'n țări,
Cu viers curat de ciocărlii.

Acum în seară carele cu rod
Spre șură sună peste pod —
Și cântecul din slavă tot mai greu,
Mai rar se lasă'n pieptul meu.

ION PILLAT

M I O R I T A

- Concepțiile de viață și de moarte la Români -

de Dr. VICTOR ODOBEȘTIANU

Miorița, atotcuprinzătoare a Neamului Românesc până unde și-a întins cuprinsul e chintesența Istoriei trăite a lui. Cu ea vom începe studiul de față.

O remarcă mai întâiu: s'a afirmat *) că poezia po-porană română a început prin doină care este de esență lirică. Afirmatie fără perspective largi. Cum se ex-plică acest fapt? Oare poporul nostru n'a avut în trecut momente de înălțare, de vitejie, de biruință, de pildă ca Francezii sau Germanii? N'a fost nimic care să nască, să zicem, o poemă ca „Chanson de Roland” sau „Nie-belungenlied”? Mărturiile trecutului pledează favorabil acestui lucru. Cărei cauze poezia noastră îi dărește originea sa lirică? Explicația metafizică a acestui fapt tre-be căutată în trecutul nimbă de glorie cu rezonanțe adânc mitice, al primilor strămoși ai poporului nostru, Daco-Geții.

Credința în nemurire, ca lege supremă a lui Zamolxis, îi făcea să caute cu pasiune moartea eroică pe câmpul de luptă, ca o eliberare de tirania lutului trupesc. Dar credința aceasta își are și reversul său care stă tocmai în această tendință de eliberare a spiritului: patiosul. O elementară lege a psihologiei ne învață că suferința stă la baza oricărei activități omenești, fie această suferință: fizică, morală, sau numai virtuală. Experimen-tul a fost făcut pe propria socoteală a fiecăruia din noi. Ei bine, această suferință, indiferent de gradul sau natura ei, a trebuit să existe în cultul lui Zamolxis. Ar trebui în altfel să-i socotim pe Daco-Geți ființe cu totul excepționale, nepământestii, ceea ce nu se poate concepe. Admitem doar supraomul realizat de ei prin voluptatea morții eroice.

Luând ca punct de plecare patosul credinței daco-gete, mono-teistă în esența ei, — putem ușor pricepe de ce la poporul nou ce se forma din autohtonismul dac peste care se suprapunea altoiu roman s'a răspândit atât de repede creștinismul, acest popor primind noua credin-ță printre primele. Fiindcă creștinismul este mono-teist și nu împietea cu nimic asupra credinței lor anterioare; fiindcă a găsit teren propice, practic vorbind, de des-

voltare: Deceneu organizase o solidă viață religioasă bazată pe episcopi, preoți și monahi, pe cumpătare, cinste, înfrânare, spirit de dreptate; mai mult încă: principiul fundamental al creștinismului este iubirea, sau, mai curând, trăirea și cunoașterea metafizică se ba-zează pe acest universal sentiment de iubire: „Iubește pe Domnul Dumnezeuul tău din tot cugetul tău și din toată inima ta”; și doar Daco-Geții îl iubeau pe Za-molxis, cu atât mai mult trebuia să fie iubit și Mân-tuitorul, cu cât aducea cu Sine jertfa supremă pentru binele omenirii. În fine, calea spre mântuire e bazată pe acest principiu, acela al umilinței; dar umilința impli-că în sine ideea de suferință. Prin urmare și din acest punct de vedere creștinismul corespundea vechii con-cepții a lui Zamolxis. Pregătirea sufletului o avea poporul cel nou din belșug pentru a primi căldura penetrantă a noii credințe, ca și cum Pronia lucrase într'adins la această pregătire. N'avea decât să schimbe numai Persoana divină, dat fiind că Zamolxis se cobora din „veșnicia înflorită” în mijlocul Daco-Geților, din când în când și oare nu s'ar putea admite că i-au văzut pe Za-molxis printre ei când îi s'a adus vestea cea minunată a intrupării lui Isus, care corespundea înaltului lor ideal spiritual? Numai în felul acesta i se putea sub-stitui, — la început numenal — lui Zamolxis, Persoana divină a lui Isus.

Fondul dac, cristalin până în străfunduri, a fost fecundat de spiritul constructivist roman. Numai la su-prafață, înalta spiritualitate zamolxeană s'a păstrat nealterată. Și nici nu se putea în altfel: zeii trecuseră pentru Romanul practic în domeniul credințelor defuncte. Apusul zeilor era o realitate trăită. Romanul din Dacia felix aducea cu sine numai experiența culturală a celei mai întinse împărății din antichitate: legea. Și ultimul cuvânt în formă romană metropolită: drumuri, ape-ducte, așezăminte, castre; totul cu un scop precis: arma-ta și caștele pentru apărarea comerțului din noua pro-vincie. Organizația militară a Daciei era apoi necesară, așa cum au dovedit-o evenimentele de mai târziu. Dar numai atât. Așa se explică de ce lumina serafică a Noului

*) Ovid Densusianu: „Viața păstorească la Români” unde găsim 41 variante ale „Mioriței”.

**) v. Mihail Dragomirescu: Critică, vol. I.

(Urmare în pag. 4-a)

ION IRIMESCU

Portret

In loc de cronică dramatică

Gestul companiei „Măscărici“

Ne amintim că prima premieră din acest an a Companiei „Măscărici“ a fost primită cu destulă ostilitate de mult pretențioasă noastră critică dramatică. În co-lonele acelorași gazete și reviste cari timp de ani întregi au folosit întreg bagajul existent de elogii diatribice în legătură cu farsele confecționate de Arnold și Bach sau de alte perechi de scriitori cari știu să speculeze un anumit gust dubios al publicului din toate țările, — în aceleași gazete, repet, era luată o atitudine foarte severă de toți domnii cari scriu despre teatru sub pseudonim, și cari uitaseră că fuseseră parca mai puțin severi atunci când se prezentau în stagiunea de iarnă și în localuri centrale, lucrări cari n'aveau nimic altceva comun cu teatrul, decât dialogul și gândeau la acele de tristă memorie: „N'am bărbat de lăsat“ sau „Bing-bing Melody“.

Am încercat să luăm apărarea companiei „Măscărici“, cu ocazia premierei „Fructului oprit“, scriind că nu e chiar de condamnat o companie teatrală care în stagiunea de vară — sezon în care și cei mai severi critici sunt mai îngăduitori — prezintă într-o grădina de cartier (nu în plin centru) o farsă ușoară, pe gustul și pe înțelesul publicului care poate să frecventeze un teatru situat pe lângă hala Traian.

Domnul Romeo Lăzărescu nu a avut niciodată pretenția că ar fi un educator de mase. Scopul său a fost mult mai omeneș, mult mai normal pentru un actor care este silit să petreacă un anumit timp din viața, mâncând: a înghițit o trupă curată, cuprinzând numele celorva apreciați actori și a prezentat în condiții onorabile o comedie care nu avea pretenția să atingă cîine știe ce înalte niveluri artistice, dar care de asemenea nu era prea mult sub nivelul majorității pieselor prezentate în ultimul timp la noi.

Așa că nu era neapărat nevoie să se arunce cu piatră într'un om mai puțin vinovat decât mulți dintre directorii de teatru cu ceva mai mari pretenții și cu realizări mai minore decât aceea a d-lui Lăzărescu.

Dar, la urma urmei, asta e treaba tuturor celor cari scriu despre Teatru. Acuză sau apărare pe cine poftesc dănsii.

Cu un lucru însă nu ne împăcăm: cu tăcerea cu care a fost întâmpinată noua premieră a Teatrului Măscărici, de toate gazetele cari nu mai găseau cuvinte spre a-și exprima indignarea, după prezentarea „Fructului oprit“.

Și de astă dată gestul Teatrului Măscărici, merita să fie remarcat în chip special: în vremurile în cari localizările sunt la modă și în care comediele românești, trebuiesc să fie „muzicale“ pentru a putea fi prezentate la noi, în aceste vremuri înimioși conducători ai unui teatru de cartier își aminteau de existența câtorva piese datorite unuia dintre excelenții oameni de teatru din România și, fără a face mare paradă, prezentau una din aceste comedii: „Incurcă Lume“ de A. de Herz.

Bine înțeles „Incurcă Lume“ nu se ridică la nivelul celorlalte piese ale lui A. de Herz. Este o simplă farsă, păstrând multe din situațiile clasice ale pieselor de acest gen.

Personajele cari se perindă pe scenă sunt însă mult mai viabile decât toți eroii farselor străine, pe cari unele teatre se mai trudeau încă să le prezinte la noi.

Toate aceste personaje au fost interpretate cu multă tragele de inimă de o mână de actori din cei mai conștiințioși. Domnul George Muscelanu, căruia în mare măsură și se datorează prezentarea actuală a acestei comedii, interpretând rolul central al piesei, s'a mișcat cu multă deslășuire pe scenă, amintindu-ni-l pe Birlic, care, orice s'ar spune, este un excelent interpret al personajelor din farse.

D-nii Romeo Lăzărescu și Puia Jelea, au interpretat în condiții optime, primul un rol grotesc de om maniac, iar cel de al doilea, rolul prietenului care „incurcă lucrurile“.

Alături de d-nele Negreanu și Lulu Popescu, a apărut și d-ra Oly Eftimiu, al cărei debut este mai mult decât promițător.

Nu putem termina aceste rânduri, decât reînnoind felicitările adresate acestei tinerești trupe și frumosului ei gest.

TRAIAN LALESCU

GIOVANNI PAPINI

va apare într-o nouă tălmăcire românească. De astădată, d. Georgescu Delafraș și-a oprit atenția asupra ultimei cărți a florentinului atât de contestat în universul literelor: Mostra personală. O carte impresionantă nu numai prin inedita scapărări papiniste, ci mai ales datorită observațiilor amare despre critici, scriitori, editori și public. Giovanni Papini rămâne un mare pedagog, mai cu seamă al celor ce slujesc arta și slova.

DRAMA ȘI TEATRUL RELIGIOS ÎN EVUL MEDIU

cartea d-lui Ion Marin Sadoveanu, a trecut aproape neobservată pe sub furcile caudine ale criticilor noștri. Și pe nedrept, pentru că ea constituie una dintre puținele mari evenimente ale culturii românești din ultimii ani. Pentru un public insuficient orientat în problematica teatrului universal, încercarea d-lui Ion Marin Sadoveanu de a oferi literaturii românești de specialitate o istorie a dramei și teatrului universal, inclusiv cel național, înseamnă un început remarcabil.

NU S'A GÂNDIT NIMENI

la desechilibrul pe care eflorescența teatrală îl provoacă în mecanismul intim al culturii românești. Dintre toate artele, publicul preferă teatrul. Explicații există, dar nu aceasta importă acum. Ceea ce este esențial: literatura, muzica și artele plastice nu pot suporta multă vreme rolul de Cenușareasă ce le-a fost atribuit, fără să nu rezulte o criză acută a culturii. Singura soluție: cel puțin tot atâtea subvenții editurilor, orchestrelor și virtușilor, artiștilor plastici, câte se acordă generos teatrelor.

GALA GALACTION

părintele cucernic, cu limbă meliflă, spunea deunăzi următoarele despre arta românească:

Pe scurt

D. ROMALD BULFINSKI

și va sărbători în apropiata stagiune o sumă rotundă de ani pe cari acest autentic Domn al teatrului românesc a înțeles să-i treacă în slujba Artei. Nu cunoaștem încă sala de spectacol care și-a rezervat cinstea de a adăposti sărbătorirea unuia din marii actori pe cari îi are actualment teatrul românesc. După umila noastră părere, s'ar cuveni ca această sărbătorire să aibă loc pe scena Teatrului Național, teatru pe care Romald Bulfinski a înțeles că i-a slujit cu talentul și cu tineretea care chiar multora dintre actorii tineri le lipsește. Iar modul în care amarnazii marii Bulfinski vor înțelege să la parte la această aniversare, nu va fi — nădăduim să credem — decât acela pe care creatorul atărilor coluri de seamă îl merită cu prisosință. Și bucură noastră va fi deplină, dacă această sărbătorire îi va prileji d-lui Bulfinski reparația în acel de neuitat rol al lui Falstaff.

Niciodată n'a trecut teatrul românesc printr-o epocă mai agitată ca aceasta din ultimul timp. La tot pasul întâlnim doar conflicte, doar „scandale“ teatrale.

Să căutăm să ni le amintim pe toate: I) Conflictul dintre Aurel Rogalski și Teatrul Municipal, conflict care a dus la suspendarea pe timp de 3 luni a actorului; II) Conflictul de proporții mai mari provocat de măsurile luate de d-na Dina Căcea, chirișă „Teatrului nostru“ împotriva d-lui George Șoimu, subchirurgical; III) Neînțelegerea dintre capul Nora Păcintint-Mircea Sepilici și Birlic; IV) Păcarea cu scandal a perechii N. N. Matei—Sabina Mușatescu.

Alături de d-nele Negreanu și Lulu Popescu, a apărut și d-ra Oly Eftimiu, al cărei debut este mai mult decât promițător.

Nu putem termina aceste rânduri, decât reînnoind felicitările adresate acestei tinerești trupe și frumosului ei gest.

AL. PALEOLOGU

„Adevărata artă este aceea care, la ceasurile cele mai grele ale neamului tău și ale țărilor tale, se dovedește sublimă ca samariteanul cel milostiv. Știe să toarne vin și untdelemn peste rănilor celui ce căzupe între tăl-hari...“

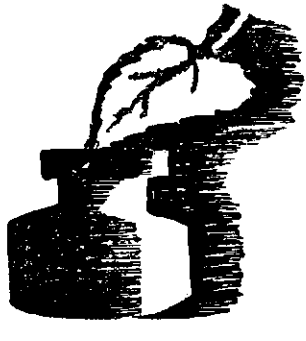
Știți, părintele Galaction este traducătorul Psalmilor și al celor două Testamente!..

DACA

nu a fost angajat cel puțin unul din cele patru sau cinci manuscrise, care așteaptă lumina linotipurilor, în sertarele părintelui Gala Galaction, laureatul premiului național de literatură, suntem informați în schimb, că editurile noastre prepară pentru la toamnă un nou val de traduceri. Firește, Somerset Maugham nu va lipsi din această ofensivă periodică a editurilor noastre.

D. INGINER GORJAN

a suscitât o polemică în presa noastră, tocmai pentru că s'a încumetat să vorbească despre acest raport, până astăzi ocult, dintre editor și scriitor. Că d. N. Olt de la „Porunca Vremii“ s'a supărat, vina nu este a d-lui Gorjan, care n'a făcut altceva decât să spună adevărul: neglijența scriitorilor, lipsa lor de respect pentru ortografie, obiceiul de a improviza totul... În schimb: editura Gorjan nu e numai o instituție binefăcătoare pentru slova românească, ci

GALA GALACTION

părintele cucernic, cu limbă meliflă, spunea deunăzi următoarele despre arta românească:

Pe scurt

D. ROMALD BULFINSKI

și va sărbători în apropiata stagiune o sumă rotundă de ani pe cari acest autentic Domn al teatrului românesc a înțeles să-i treacă în slujba Artei. Nu cunoaștem încă sala de spectacol care și-a rezervat cinstea de a adăposti sărbătorirea unuia din marii actori pe cari îi are actualment teatrul românesc. După umila noastră părere, s'ar cuveni ca această sărbătorire să aibă loc pe scena Teatrului Național, teatru pe care Romald Bulfinski a înțeles că i-a slujit cu talentul și cu tineretea care chiar multora dintre actorii tineri le lipsește. Iar modul în care amarnazii marii Bulfinski vor înțelege să la parte la această aniversare, nu va fi — nădăduim să credem — decât acela pe care creatorul atărilor coluri de seamă îl merită cu prisosință. Și bucură noastră va fi deplină, dacă această sărbătorire îi va prileji d-lui Bulfinski reparația în acel de neuitat rol al lui Falstaff.

Niciodată n'a trecut teatrul românesc printr-o epocă mai agitată ca aceasta din ultimul timp. La tot pasul întâlnim doar conflicte, doar „scandale“ teatrale.

Să căutăm să ni le amintim pe toate: I) Conflictul dintre Aurel Rogalski și Teatrul Municipal, conflict care a dus la suspendarea pe timp de 3 luni a actorului; II) Conflictul de proporții mai mari provocat de măsurile luate de d-na Dina Căcea, chirișă „Teatrului nostru“ împotriva d-lui George Șoimu, subchirurgical; III) Neînțelegerea dintre capul Nora Păcintint-Mircea Sepilici și Birlic; IV) Păcarea cu scandal a perechii N. N. Matei—Sabina Mușatescu.

Alături de d-nele Negreanu și Lulu Popescu, a apărut și d-ra Oly Eftimiu, al cărei debut este mai mult decât promițător.

Nu putem termina aceste rânduri, decât reînnoind felicitările adresate acestei tinerești trupe și frumosului ei gest.

AL. PALEOLOGU

„Adevărata artă este aceea care, la ceasurile cele mai grele ale neamului tău și ale țărilor tale, se dovedește sublimă ca samariteanul cel milostiv. Știe să toarne vin și untdelemn peste rănilor celui ce căzupe între tăl-hari...“

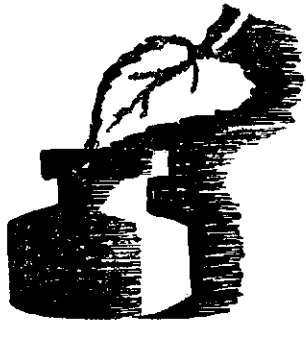
Știți, părintele Galaction este traducătorul Psalmilor și al celor două Testamente!..

DACA

nu a fost angajat cel puțin unul din cele patru sau cinci manuscrise, care așteaptă lumina linotipurilor, în sertarele părintelui Gala Galaction, laureatul premiului național de literatură, suntem informați în schimb, că editurile noastre prepară pentru la toamnă un nou val de traduceri. Firește, Somerset Maugham nu va lipsi din această ofensivă periodică a editurilor noastre.

D. INGINER GORJAN

a suscitât o polemică în presa noastră, tocmai pentru că s'a încumetat să vorbească despre acest raport, până astăzi ocult, dintre editor și scriitor. Că d. N. Olt de la „Porunca Vremii“ s'a supărat, vina nu este a d-lui Gorjan, care n'a făcut altceva decât să spună adevărul: neglijența scriitorilor, lipsa lor de respect pentru ortografie, obiceiul de a improviza totul... În schimb: editura Gorjan nu e numai o instituție binefăcătoare pentru slova românească, ci

GALA GALACTION

părintele cucernic, cu limbă meliflă, spunea deunăzi următoarele despre arta românească:

Pe scurt

D. ROMALD BULFINSKI

și va sărbători în apropiata stagiune o sumă rotundă de ani pe cari acest autentic Domn al teatrului românesc a înțeles să-i treacă în slujba Artei. Nu cunoaștem încă sala de spectacol care și-a rezervat cinstea de a adăposti sărbătorirea unuia din marii actori pe cari îi are actualment teatrul românesc. După umila noastră părere, s'ar cuveni ca această sărbătorire să aibă loc pe scena Teatrului Național, teatru pe care Romald Bulfinski a înțeles că i-a slujit cu talentul și cu tineretea care chiar multora dintre actorii tineri le lipsește. Iar modul în care amarnazii marii Bulfinski vor înțelege să la parte la această aniversare, nu va fi — nădăduim să credem — decât acela pe care creatorul atărilor coluri de seamă îl merită cu prisosință. Și bucură noastră va fi deplină, dacă această sărbătorire îi va prileji d-lui Bulfinski reparația în acel de neuitat rol al lui Falstaff.

Niciodată n'a trecut teatrul românesc printr-o epocă mai agitată ca aceasta din ultimul timp. La tot pasul întâlnim doar conflicte, doar „scandale“ teatrale.

Să căutăm să ni le amintim pe toate: I) Conflictul dintre Aurel Rogalski și Teatrul Municipal, conflict care a dus la suspendarea pe timp de 3 luni a actorului; II) Conflictul de proporții mai mari provocat de măsurile luate de d-na Dina Căcea, chirișă „Teatrului nostru“ împotriva d-lui George Șoimu, subchirurgical; III) Neînțelegerea dintre capul Nora Păcintint-Mircea Sepilici și Birlic; IV) Păcarea cu scandal a perechii N. N. Matei—Sabina Mușatescu.

Alături de d-nele Negreanu și Lulu Popescu, a apărut și d-ra Oly Eftimiu, al cărei debut este mai mult decât promițător.

Nu putem termina aceste rânduri, decât reînnoind felicitările adresate acestei tinerești trupe și frumosului ei gest.

AL. PALEOLOGU

și un instrument de ajutorare și stimulare a tinerilor scriitori. Pretinde cineva mai mult unei edituri?...

BALZAC

nu s'a împăcat niciodată cu editorii săi. Întrebat de un prieten ce soluție ar propune pentru a elimina din cultura oficială de intermediar al acestui neguțator de suflete, autorul „Eugeniei Grandet“ a răspuns prompt: — Editorii sunt un rău necesar. E rău cu ei, dar și mai rău fără...

Dincolo de calambur, cititorul va înțelege adevărul cuprins în riposta lui Balzac.

EDITURILE STRĂINE

și-au asumat ele grija unui interes tot mai stăruitor pentru cartea românească. După Hoepli de la Milano, care — stimulat de referatul favorabil făcut de un critic italian despre năvălele și romanele lui Gib. I. Mihăescu — ar fi dispus să editeze La Grandiflora, Venedia și Rusoica, editura germană Berlin-Tokio a angajat, încă înainte de apariția lui, romanul Lume al d-lui Ion Marin Sadoveanu. Această trilogie, având certe înrudiri de intenții cu Les Thibault al francezului Roger Martin du Gard, este o frescă a societății românești dela 1890 până în zilele noastre.

Volumul întâi, al cărui subtitlu german este Stadt ohne Glanz (Oraș fără strălucire), cuprinde portretul moral și psihic al micilor murghiezi românești, cu toate păcatele și calitățile ei, burghieze care s'a consolidat în ultima decadă a veacului trecut, pe spinarea unei clase de boeri scăpătați.

Al doilea volum, Bunte Meer (Mare înfrântă), descrie contactul lumii românești cu Dobrogea și climatul ei moral, căruia îi dă valori românești.

Volumul ultim, Stuben und Säle (Odăi și săli), este dedicat generației de după războiul mondial, cu toate problemele ei, în care experiența Ardealului atunci descoperit joacă un mare rol.

Materialul social și analiza întreprinsă de autor pe mai multe planuri, justifică suficient interesul editurii germane, care va tipări romanul sub titlul generic de Lume, concomitent cu apariția lui în românește, la Prometeu.

SONETELE D-LUI I. GR. PERIȚEANU

traduse în italiană de epuizată prima ediție. Un semn neîndoișor nu numai al dragostei de poezie al celor din genul acesta, ci și al interesului lor mereu crescând pentru spiritualitatea românească.

D. PROFESOR AL. POPESCU TELEGA

lucrează la traducerea celor mai importante piese ale teatrului lui Lope de Vega. O operă care va îmbogăți cultura românească, cinstind pe autorul ei!

D. GEORGE DORUL DUMITRESCU

publică în „Basarabia literară“ de Luni (9 August) o frumoasă năvăle, intitulată Porțelan de Sévres. Autorul savurosului „La fetița dulce“ își adaugă darul de povestitor și intuia unui bun psiholog, care știe să schițeze din câteva trăsături de condei, personaj înzestrat cu o realitate concretă.

ERNEST VERZEA

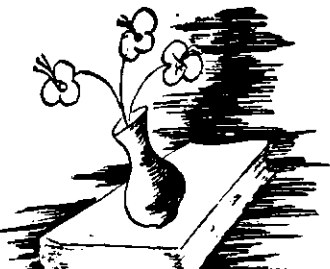
este un tânăr poet, care și-a răspândit inspirația prin ziare și reviste, fără să gândească la punctul terminus al fiecărei înfăptuiri: primul volum. Acum — aflăm din „Basarabia literară“ — că d-sa va face să apară o culegere de poeme sub titlul de Ater ego, din care revista basarabeană publică următoarele versuri:

Auzi de departe cum sună Treburul din norii somnoroși Și vers cum aleargă sub lună Să suere'n piept, viforos?...

Mereu printre crengi ostentive S'astern lunetea vânt Și putrede toamne tridite Gem seacă de ploaie în pământ.

GEORGE SBARCEA

De curând apărut în editura „Cultura Românească“, romanul „Cavalcada“, ne înfățișează, într-un stil atrăgător, câteva episoade ale războiului intern pur-

† ALFONS CASTALDI

Cu moartea lui Alfons Castaldi dispăre o figură de rară noblete dintre muzicienii noștri și un autentic artist.

Rar se poate întâlni o atât de neclintită conștiință, o atât de constantă fidelitate marilor adevăruri ale artei, o viziune atât de străbătătoare, printre maeștri.

Printre adevărații maeștri, iar nu printre acela pe care o ușurată generalizare a unei titulaturi de onoare devenită epitet curent, îi împănuează, în auzul nostru, pretutindeni, rostită de oameni care nu se osteneșc să cerceteze prea mult sensul celor ce spun.

Prin fire, prin entuziasm vibrant în fața frumuseții, prin respectul de muzică și de cuvântătorii ei, Alfons Castaldi și-a păstrat un loc de cinste în lumea muzicii dela noi, căruia i-a adus o îndoită contribuție de mare preț: una, prin creație. Alta, de îndrumător.

Opera lui Castaldi e luminoasă, sensibilă, pătrunsă de poezie. Emoția e adevărată, peceata măestriei e superioară, stilul e pur, aristocratic, factura revelând întotdeauna pe făuritorul de rasă.

și al elocventă închinare, în

Cronica muzicală

Poemele lui simfonice nu-și usurpă niciodată semnificația ce trebuie să-i fie legată. „Marsyas“, „Thalassa“, „Il giorno“, sunt creații de admirabil simfonist și sunt dicte de o inspirație sinceră, învâluitoare, emoționantă.

Sunt pagini isvorâte dintr-un suflet născut pentru artă, iar nu dintr'o simplă voință și dintr'un meșteșug laborios achiziționat.

Dar, nu se poate evoca compozitorul Castaldi, fără a-l uni dirijorului și profesorului, fiecare demni de cel dintâlu.

Amintirea orchestrei de altădată a „Conservatorului“, astăzi „Academie“, nu poate să nu dăinuiească viu în fiecare din cei ce au urmărit în trecut, evoluția acestei școli.

Nu era o orchestră, șovăitoare și nevolnică, de ucenici.

Era o tânără orchestră capabilă să aducă muzicii ploana pe făuritorul de rasă.

care fiecare făcea, urmărind sugestiile pline de adâncitate învățăminte și de însoțire ale maestrului, un pas mai departe pe drumul minunat al muzicii, fiecare se întărea în crezul abia miștit, al artel, fiecare își implinea cunoașterile și își găsea nouă înaintea muzicii.

Cât despre profesorul Castaldi, un Cuculin, un Ottescu, Alfred Alessandrescu, Ștefan Popescu, Andricu, Enacovici, Jeleșcu, Călinescu, au atestat sau atestă luminoasele călăuziri ale maestrului lor, pe care, astăzi, când românismul vibrează din nou la accentele unuia din cele mai frumoase imnuri de luptă ale omenirii, „la Arme“, trebuie să-l înconjoare în gând recunoscător nu numai foștii elevi, nu numai cei din jurul muzicii, dar întreg neamul, căruia i-a adus prinos expresiei celor mai înălțătoare aspirații ale sale.

ROMEO ALEXANDRESCU

Maestrul Radu Rosetti și „Odinioară“...

Brasovul este locul cliemei blânde și al vânturilor malcome. Acest colț de ev-mediu înfip în plin modernism sau scutul munților dimprejur este făcut parcă anume pentru a te îmbia la viașare, împănându-te cu natura și cu oamenii.

O liniște regească acoperă totul. Padurea și muntele pornesc din mijlocul orașului. Este o luptă zadarnică a caselor care încearcă să supui pădurea, să înghită poezia, să se urce pe dealuri, înolăcindu-se desnădăjduiți în jurul aleelor cu pomi sen-culari. Natura este prea bogată, prea atotputernică, prea senovială pentru a se lăsa înfrântă. Este poate aci, între aceste dealuri cu plante grase, un unic loc unde civilizația este nevoită să admite cămeste.

Brasovul este poate locul unde se clădesc cele mai puține case noi. Vechile clădiri ale Bur-gului medieval sunt înfip pe temelii adânci în acest pământ al trecutului. Iar pe oameni nu-i observi tocmai pentru că fac una cu natura care îi înconjoară.

În această atmosferă senină își pot duce viața mulțumii poezii și bătrâni. Bucureștenii pripășiți prin aceste meleaguri se scaldă într-o adevărată baie de odihnă.

Și dacă într-o zi, bucurându-nuie dornic de plimbări romantice, vei alege să-ți porți pașii pe aleile încărcate de frunze uscate dela poalele Tâmpiei, este cu neputință să nu te întâlnești cu un personaj care îți va părea incarnarea poeziei din sufletul tău. Iți vei aminti, văzându-l, de o căldorie de demult, de un muzeu cu săli caracteristice, de portretul celui Burgav privirea vădoare, cu mâna fină și nervoasă conturată cu o linie de aur pe negrul catifelei și albul fumuriu al gulerului de dantelă.

Și dacă nu ai cunoaște pe maestrul Radu Rosetti, ai crede poate că personajul de altădată a evadat din cadrul său auzit, pentru a se pierde în mulțimea anonimă a oamenilor. El cunoaște tem cu toții. I-am admirat în filul de medalie, trăsăturile distinse; i-am urmărit mersul vioi și sacadat, presărat cu numeroase opriri și distribuiri de saluturi

intoideana amicale; i-am văzut lavaliere, hainele de lână aspră, monacală, și pălăria de artist montaparnasian, i-am auzit vocea liniștită, atât de potrivită cu în-teaga-i înfățișare de abate, vocea aceea care parcă investimăntăză în poezie procesul cel mai realist, transformând bara în amvon.

Maestrul Radu Rosetti descrie în volumele sale întâmplări din viața de toate zilele, interesante și atrăgătoare tocmai pentru că sunt „săușies sur la vi“. Din scrierile d-sale, reiese că a cunoscut pe oameni, că i-a iubit și că i-a înțeles, atât pe cei buni cât și pe cei răi. Este un fenomen ciudat pentru majoritatea oamenilor, însă aproape firesc pentru acela care prin meseria lui a trebuit să dea aceeași asistență și nevinovaților năpăstuiți cu spectrul unei pedepse neiertătoare. Știa, cu privirea-i blândă și senină, să cucerească din prima clipă. Nu a fost, la jurăți, proces unde să nu aibă întreaga sală de parate sa. Justețea ajr-mașilor sale, logica, talentul de vorbitor nu greșeau niciodată pentru câștigarea celui mai impietrit judecător.

Poetul Radu Rosetti nu este un desrădăcinal, un revoltat în luptă cu universul întreg. Este dimpotrivă omul semin, generos, împăcat cu lumea, înglobând tot ce îl înconjoară în nemăsurata sa putere de a tubi și a ierta.

Pentru a se înălța în aerul rarefiat al poeziei, nu s'a simțit îmboldit să păsească pământul. Dimpotrivă, în viața mărun-tă plină de bucurii minore și de dureri uriașe, în viața chinată a celor mari și celor mici, a gasit tot materialul său poetic, tot ce i-a trebuit pentru a-și exalta imaginația și pentru a crea.

Ceea ce a urmărit în toată opera sa literară a fost ca și în profes-iunea de avocat, pătrunderea omenească. L-a găsit peste tot, într'un tablou frumos, într'un vers, în liniștea sau agitația u-nui oraș, în farmecul unei case pustii, în spornotele străzii, în cancanurile actualității, în sclipirea de inteligență din ochii u-nui cămine.

În ultimul său volum, „Odinio-

Cărți noi

„CARNET DE SOLDAT“

Una dintre cărțile așteptate cu deosebit interes, Carnet de soldat de Al. Raicu, a apărut de curând în vitrinele librăriilor. Este o frescă a câmpurilor de bătaie, compusă din tablouri succesive, cu o înfăptuire și o grație care captiv-ează pe lector, dela primele pagini. Poetul, spre deosebire de genul preferat până acum, în care o religiozitate de speculații filo-sofice putea fi găsită în fiecare temă, — este în Carnet de Soldat, realist până la cea mai crudă sim-plitate. Fiecare scenă a drumului spre front, a forțărilor Prutului și Nistrului, a luptelor, este gravă, desprinsă din cel mai autentic peisagi de tranșee. Tonul este suav și imaginul nu dispăr cu totul însă și în această armonie de fapte și imagini, stă fără îndoială calitatea acestui prim vo-lum de poeme de război.

HERVEY ALLEN: CAVALCADA

De curând apărut în editura „Cultura Românească“, romanul „Cavalcada“, ne înfățișează, într-un stil atrăgător, câteva episoade ale războiului intern pur-

tat acum aproape două secole în America de Nord, cunoscut în istorie sub denumirea de războiul Confederației, în care Nordul realităților în plină desfășurare avea să subjuge, după lupte sângeroase statele unor pacifice tradiții din Sud.

Se oglindește, în atmosfera în-cărcată ce domină eroii acestei cărți, concepția brutală materia-listă a celor din miază-noapte, în acut conflict cu mândria tradițională a sudistilor. Din dezastre-țrul ce a pustiit atunci America, avea să nască, după decenii de sudură, confederația nord-ameri-cană.

Traducerea făcută cu grije și înțelegerea originalului, este semnată de d. R. Donici.

Toate reproducările de pictură

NOTE germane

Din lirica lui Nietzsche

(Urmare și s. 3 și 4)

9. ARTHUR SCHOPENHAUER

Ceeace a propovăduit el, s'a sfârșit, —
ceeace a trăit, va rămâne:
priviți-l numai —
nimănu nu i-a fost supus!

10. CINE MULT CANDVA O SA VESTEASCA

(Wer viel einst zu verkünden hat)

Cine mult cândva o să vestească,
tace mult în sine sa.
Cine fulgerul cândva o să aprindă,
mult timp nou trebuie să stea.

11. INSINGURAT (Vereinsamt)

Corbii strigă
și trec în zbor sgomotos spre oraș
în curând o să ningă —
bine-i de cel ce mai are o țară!
Iată, stai nemișcat
privești înapoi, ah! cât de mult acu!
Dece ai fugit, nerodule,
la începutul iernii în lume?
Lumea — o poartă
înspre o mie de pustii mute și reci!
Cine-a pierdut
cât ai pierdut, nu se oprește nicăieri.
Și-acum stai palid,
blestemat să călătorești iarna
asemeni fumului
care caută, mereu, ceruri mai reci.

Zboară, pasăre, fîp-ți
cîntecul cu glas de pasăre a pustului! —
Ascunde-ți, nebunuie,
înima însângerată de ghiță și hulă.
Corbii strigă
și trec în zbor sgomotos spre oraș:
în curând o să ningă —
vai de acel ce nu are patrie!

12. VENETIA

Pe punte am stat
mai dăunzi, în noapte brună.
De departe veni cămăc:
asemeni unor stropi de aur
cuse peste suprafața (apei) tremurândă.
Gondole, lumini, muzici —
îmbătat pluti (cîntecul) înspre întineric.
Sufletul meu, joc de coarde,
își cântă, pe nevăzute atins,
pe-ascuns, un cântec de gondola
tremurând de fericire multicoloră.
— Il va fi ascultat cineva?...
13. PINUL ȘI FULGERUL
(Pinie und Blitz)

Sus a crescut peste om și-animal
și de vorbesc — nime nu vorbește cu mine.
Prea singuratec crescut-am și prea 'nalt, —
aștept: ce anume aștept?
Prea aproape de mine-i lăcașul norilor, —
aștept cel dintâi fulger.

14. CANTECUL ÎMBATAT (Das trunkene Lied)

Omule, bagă de seamă!
Ce spune-adăncă miază-noapte?
„Dormi, dormi —
din vis adănc m'am deșteptat:
Lumea e-adăncă
și mai adănc gîndită decât ziua.
Adănc e durerea-i —
plăcerea încă mai adăncă decât jalea:
Durerea zice: treci!
dar toată plăcerea vrea veșnicie, —
adăncă, adăncă veșnicie!”

CUETAREA LUI FRIEDRICH NIETZSCHE

Atât de puțin articulată, dar
impacând încheieturi așa de plu-
rivalente, poartă în potida lăg-
rilor ditirambice și împotriva
speciei culmi ei dinamism m.t.m.
un accent grav. Bucuria sau e-
calitatea pe care o simte, vie și
tonica, oricine aprofundează pa-
g.n.le mustind de surprize ale
dionizicului Nietzsche, e o bu-
curie aparve: bucurie foarte ve-
cină cu mândria; bucurie crea-
toare de complexe. Cel mai esen-
țial dintre ele fiind complexul
superiorității. (Ceeace, ps.hologi-
ceste, își are o foarte plausibilă
explicație, — omul Nietzsche
a fost un uriaș debil.)

Cetindu-l, și se întâmplă, in-
tomai ca și atunci când muști
dintr'un truct saltă, să te simți
mai vecin cu jneapănul sau
smeișul care l-a rodit, decât
cu cășuna livezilor tale; și te
simți adică nietzschean. Și nietz-
schean este, cel puțin în timpul
lecturii, tot cetitorul acestui
mare mag.

Dar și un ton tragic întovără-
șește toate peregrinările, toate
zburirile, toate transgărălile și
toate dansurile pe fun a întinsă
pe abisuri ale lui Zarathustra,
care este identic cu Nietzsche.
Asemeni 'ulgereor sferice despre
cari martorii oculari relatează
întâmplările cele mai cunoscute,
maxima și fragmentul scris de
Nietzsche e o formidabilă aglo-
merare de electroni. Totuși ni-
me de gros. Nici un cuvânt.
Nici măcar o silabă sau interjec-
ție sau întrebare nu e de prisos,
afară de „prisosul” însuși, a-
dică de abundanța însăși cu care
este încercată fiecare propoziție,
fiecăe cuvânt, — prin valențele
lui topeice și prin alătele la care
se pretează, — fiecăre silabă și
fiecare semn de legătură fiecăre
semn de întrebare și de suspen-
siune.

STILIST DE RASĂ

dar stilist de rasă al propriu-
lui său mod de a simți și sen-
sibiliza limba germană, — deci re-
voluționar în cel mai autentic
sens al cuvântului, — Nietzsche-
filosoful se exprimă în graiuri
poetice.
„Si lui meu, — mărturisește el,
— este un dans; un joc al sime-
trilor de tot elul și un salt pe-
ste ele și luare în bătaie de joc
a lor. Aceasta merge până în
alegerea vocalelor”. Nu e deoc-
butadă această mărturisire și
nici exagerată autoestimare,

SE ÎNTELEGE CĂ

ritmurile în libertate ale lui
Nietzsche nu sunt potrivite pen-
tru vehicularea în vulgo a ver-
sului său. (Dealtfel poemul ge-
nial se oam refuză difuzării în
masă, — popularizării, vulgariz-
ării).

Cîntă numai ceeace e cîntec
suav și pe înțelesul tuturor.
Cîntă ceeace leagă și nu ceeace
izolează, — ceeace e înainte de
toate, plăcut auzului, adormitor
sau răscolitor, nu însă poemul
dificil, poemul lumina, poemul
cruce pe care-ți dai suletul și
poemul agonie a minții cuprinse
de spasmi disoluției.

LIRICA VERSIFICATĂ,

adică poezia în accepția co-
mună și îndată a cuvântului,
are însă, în Nietzsche, un repre-
zentant de care s'au lovit și au
rămas influența nu puțin din-
tre poeții germani și streini de
marcă.

Noutatea cu care venea el, la
cumpăna veacului nostru proble-
matic sonda profundizării și înăl-
țării nemăintâlnite. Și se preta,
mai ales, la jocuri de aurora bo-
reală. Poeți ca Gabriele d'Annunzio
și, în primul rând, o puz-
derie de „supraoameni” i-au im-
prumutat numaidecât modurile
sintactice ale scrisului. Dar, ca
orice modă, fluxul a trecut.
Nietzsche nu a putut fi actual. A
dat însă limbii germane o di-
mensiune în plus: dimensiunea
jocului, a jocului celui mai l'ber
și mai grav între zenit și nadir.
Unul dintre Bruchstücke zu den
Dionysos-Dithyramben sună:
„Was geschieht? fällt das Meer?
Nein, mein Land wächst!
Eine neue Welt hebt es empor!”
„(Ce se întâmplă? cade marea?
Nu, țara mea crește! Ridică ja-
ruri noi!”)
Puneți, în loc de „țara mea”
cuvintele „poezia mea” și veți fi
definit lirica lui Nietzsche.

TRAIAN CHELARIU

Imn frumuseții (După Baudelaire)

Trimisă ești din ceruri, sau vii dintr'un abis?

O, Frumusețe! Ochiu-ți demonic și divin,

Spre rău ca și spre bine, la fel îți ții deschis

Și vraja ta îmbată pe oameni ca un vin.

Privirea-ți, asfințitul și zorii oglindește.

Plutești, ca o mireasmă de taină pe pământ.

Dintr'un erou poți face un om ce șovăiește,

Iar sufletelor slabe, le dai un nou avânt.

Spre noi, vii din adâncuri sau te cobori din stele?

Robindu-ne destinul, în veci necruțătoare,

Ne-aduci și bucuria și chinurile grele,

Putere fără seamăn, atotstăpânitoare.

De moarte, Frumusețe, tu răzi și nu îți seamă.

De tine, orice suflet se poate nspăimânta.

Căci poți ucide inimi rănite, fără teamă.

Prin rețea nepăsare și prin mândria ta.

Sub raza-ți orbitoare, tot ce e trecător,

O clipă, se aprinde, ca o lumină vie.

Indragostitul cheamă iubirea, plin de dor,

Ca omul ce mormântul așteaptă'n agonie.

Dar fie că te-aduce, în lumea noastră, cerul,

Sau iadul te trimite, să schimbi a vieții soartă,

În ochii tăi, în zămbet, mereu simțim misterul

Și ne deschiși, deapănuri, spre infinit, o poartă.

O, Frumusețe! Inger sau demon, tu rămâi

A visului și-a vieții stăpână, să alini

Nestinsul dor de ceruri, de lumea cea dintâi

A harului, a tainei, a veșnicei lumini.

DIMITRIE ALBOTA

CÂTEVA CUVINTE DESPRE TRADIȚIA ITALIANĂ

„Bogăția artei e una din pri-
mele caracteristice ale tradiției
italiene. Scriitorul care se naște
în Italia e un om norocos, dar
numai pe jumătate.

O climă atât de bogată în
exemple artistice, în parfumuri
literare, în vegetație măreață și
cu subtile înflorescențe, în in-
terpretări și rafinate și în
cunoașterea aproape perfectă a

GIORGIO DE CHIRICO
Chip de femeie în costum
secolului

„meșterugului”, nu e totdeauna
potrivită pentru a conferi vi-
goare stilului...
„În alte literaturi fără trecut,
într-o natură ostilă, care n-a cu-
noscut și n'a suferit puterea si-
lizațoare a generațiilor de artiști
și a istoriei, a libertății și a ori-

Cronica plastică

Importanța solului și a atmosferei în plastică

Teoria lui H. TAINE, care spune în
„Philosophie de l'Art” că formațiunea
geniului plastic e în strânsă legătură
cu configurația solului și a atmosferei,
a fost combătută și negată de urmașii
săi — eu însă, o împărtășesc. Numai
acel ce a căătorit des și a privit în
jurul său atent, poate verifica această
teorie. A spus cineva: „artist e acela
pentru care lumea înconjurătoare tră-
dește”.

Mai mult ca oricare, artistul plastic
„e făcut” să contemple îndelung, sim-
țindu-l, pulsul exterior al lumii. Vul-
gul față de el, rămâne cu ochii legați.
Pentru profan, natura e un arsenal de
convenții: pomul verde, cerul albastru,
apusul portocaliu... irizațiile, schimbă-
rile lumii determinate de orele dife-
rite ale zilei — îi scapă neobservate.
Cel mult își va scoate la iveală, în fața
unui spectacol din natură, considerat
de el neobișnuit, o frază stereotipă:
„Dacă s'ar fi încumetat să-l picteze un
pictor, lumea întreagă l'ar fi socotit
mîncinos sau nebun”.

Frază care mi-a sgîrăit auzul de a-
tâtea ori încât, bucuros aș biciui bu-
zele care o rostesc.

Țară alcătuită excepțional pentru
a-ți îmbia pensula la muncă, cu atmo-
sferă învăluind asperitățile oricărei pri-
velști, înmuind contururile oricărei ob-
iect, pentru a lăsa numai principalul
în evidență, par'că n'ar'adins ca să-l poți
fixa pe pânză. Calitatea fină a cenușiu-
rilor franțuzești, nu este atât simplă
născocire a pictorului, cât esența vie
a peisajului parizian.

Albert Marquet, vestitul pictor de
privești francez, atras de răsnetul
de frumusețe al Deltei noastre, sosind
acum câțiva ani în țară, a pictat co-
țuri autohtone, care au produs nedu-
merire printre pictorii români, întrucît
se așteptau — de bună seamă — să
redea peisajele Deltei în aceleași
delicate griuri, cu care îi obișnuise pic-
tând malurile Senei. Imi închipui că
nici unul n'a bănuț că apele Dunării
se vor colora exotic pentru dănsul!...

Totuși e logic să fie așa, atmosfera
noastră e total diferită de a Franței,
dar dacă avem zile cenușii și cerul
înorat.

În anul 1933 fiind nevoită să stau
un timp anumit într'un orașel asemă-

un orașel îmbrățișat de pictori și cu
toate acestea pe plaja lui, în atmosfera
lui și'n fiecare colțor al lui găseai
„marinele” lui MONET și MANET. Ca-
litatea paletei franceze se explică prin
calitatea peisajului francez, precum se
explică unele cusururi ale paletei ro-
manești prin anumite cusururi ale pri-
velștiilor românești. În parte, sunt
aspre, tăioase, violente adesea'n culori,
sau dulcele, nevertebrate, moi (vezi
unele albicioase peisaje grigoresiene).
Oare ar fi fost cu puțință ca o altă
țară decât Olanda să dea pe acel împă-
rat al lumii și al atmosferei care este
JAN VERMEER DIN DELFT? Sau a-
cest vrăciuc al volumului înecat în
umbră, pe nume REMBRANDT VAN
RIJN? Nu cred. În timp ce simțul for-
mei, al proporției, al solului nu'mi în-
chipui să fi putut înflori pe alt pământ
decît al Greciei și al Italiei.

Dobrogea noastră a prilejuit pîn'a-
cum coeficientul cel mai mare de su-
biecție pentru pictor. Dar sunt atâtea
colțuri necunoscute, atâtea așezări ig-
norate total de pictorii noștri, încât a-
vem un admirabil izvor de inspirație
la dispoziția noastră. Sunt convinsă că
cele mai caracteristice privești romă-
nești n'au fost încă transportate pe
pânză. Asprimile regăsite în tablouri
nu se datorează numai insuficienței
peisajului, ci stângăciei mînuitorilor
de penel.

Avem comori intacte, mai mari decît
ale Franței ale Greciei, ale Italiei pen-
trucă sunt încă „de descoperit”. Își
păstrează caracterul lor autentic, ne-
falsificat; acest lucru este de așa mare
preț încît noi, nici nu ne dăm seama
de el!

Nu știu dac'am mai spus-o, dar nu
e rău să o repet. Într-o vară la Balce
unde venise un pictor suedez, l'am
auzit spunând: „Nu știți cît sunt de
fericit că am descoperit țara dv. E sin-
gurul loc din Europa unde civilizația
— așa zisa civilizație — n'a stricat to-
tul, farmecul țării dv. s'a păstrat în-
treg”.

Să-l lăsam oare nefolositor, să ni-
laude străinii și noi să-i întoarcem spa-
tele? Ar fi păcat — ar fi păcat să nu
plecăm, chiar acum cu traista la spi-
nare și cu șevaletul sub braț, să colin-
dam țara în lung și în lat.

Ceea Dobrogei, oropsita MANGALIE
sacrificată în favoarea Balicului tea-
tral, prea pitoresc (Balicul e pitoresc
— nu e pictura a glăsuț Pallady când
l'a văzut), decolorat de soare, ne stă
încă la dispoziție cu cartierele ei ne-
cunoscute, virgine, lăsând mai mult li-
bertate pictorului să pună dintr'al lui,
s'o interpreteze, și ca dăna câte colțuri
vor mai fi pe lângă care treci zilnic,
fără să le vezi!!!!

Din solul și din atmosfera „curat”
românească, să ne creăm un patrimo-
niu de artă, așa cum și-au creat și
celelalte țări. Ele toate și-au spus cu-
vântul — noi avem partea leului — nu
ni l-am spus încă!

Un dar mai frumos nu ne putea da
Domnul!

LUCIA DEM. BALĂDESCU

ginalității, căutarea personală a
găsit un câmp mai ușor!...

„În Italia oamenii se nasc cu
degetele agile, cu urechea plină
de melodii, cu mintea plină de
frază și darul acesta al naturii
și al istoriei înșală și încura-
jează mediocrități...”

Sunt acestea cuvinte spuse nu
fără tristețe de Giuseppe Prez-
zolini în volumul său „La cultura
italiana” („Corbaccio”, Mila-
no, 1934), imputând, nemărturi-
sit însă, interiorul faptului că se
mulțumesc să ia tot de-a gata,
că nu muncesc căutând forme
noi, care să nu-i ducă numai la
exaltarea și la imitarea trecu-
tului.

Recunoaște însă Prezzolini că
italienii au o dispoziție naturală
aproape pentru formele precise,
exprimate grație primor agra-
mă închisă, perfect curbata, ne-
tedită, fără stăruiașle impreci-
zării, e cunoscut de toți jeno-
menul ca în Italia n'a fost o
mișcare propriu-zisă romantică,
(marzoni, așa numitul „romanti-
c italian” a dat în romanul său
„I promessi sposi” un strălucit
exemplu de compoziție echili-
brată, de frază clasic construită)
de aceea în Italia n'au prins
carpi de gen prousian, iar un
scriitor ca Italo Svevo a fost
mănu vreme necunoscut: exen-
piele s'ar putea înmulți conside-
rabil, amintim ca primele scrieri
ale lui D'Annunzio au fost primi-
te cu vreme de conștientare, iar
mișcări ca cea juvencă a
trebui să ia jumta în Franța și
transpanta a în Italia să rămă-
nă după relativ scurta vreme
aor o amănare literară.

„Tradiția e clima cu care te
obinuiești: aerul pe care-l res-
piri, pe care-l găsești pe care în
sine, chiar cănu nu vrea și când
face orice sfortare să se elocrez
de el. Se închipuie ca unora ita-
lieni să fie revoluționari în artă
și rata ca anarohi a apare o
tradiție mai straveche decît cea
contra carora lupta. Ea izvo-
nește din fundul lor intim și e ală-
turi chiar țară ca cineva să-și
dea seama”.

Caua prin aceste fraze Prez-
zolini să explice un foarte cu-
rios fenomen aparținând artei și
literaturii italiene contemporane:
și în mare parte reușite. E
vorba de nemărturii revolu-
ționari, antiacademici, anti-tradi-
ționaliști, care-au pornit cu un
nepotit elan să refacă tot, să
renască totul. Mameții a stat
în fruntea lor ca un stindard
care nu i-a putut cuprinde și
nici conduce pe toți. Carrà, Sof-
fici, Papini, De Chirico, Goroni,
Palazzeschi, tot grupul revistei
„La rondone” și alții.

S'au războit cu toți cei cari le
erau împotriva, au redactat și
trămbățat programe, și-au bătut
joc de cei cari nu-i pricepeau,
au scris, au pictat, au compo-
sări și muzica după noile re-
guți, s'au entuziasmat, au ridicat
unmuri înmouri și-au cazat apoi
înfrunți.

Tradiția era mai puternică de-
cît ei. În tinerețe au putut o
ignora, au putut-o palmui: ma-
turitatea i-a mîns însă mînd de
frate. Soffici stă ca cel mai ele-
vent exemplu. Înainte de răz-
boiul trecut, Soffici era un com-
vins internaționalist, era cel mai
spiritual apologist al Franței:
„Giornale din Bordo” rămâne
oginda literaturii Soffici de pe
atunci, iar pictura lui intrudată
cu a impresionistilor și cu a lui
Braque voia să împlinescă con-
cretizarea unui program. Ce s'a
întimplat între timp cu Soffici?
Ce străfunduri de suflet i-a răs-
colit războiul, de unde a făgînit,
vucamică, tradiția?

Soffici e actualmente fascist
în domeniul politicii și reacțio-
nar în cel al artei. Nu-i mai pla-
ce ce se scrie și ce se pictează
acum. Proza lui poartă semnul
măsurii, poezia lui își trage sevo
din Foscolo. Pictura din pânzele
lui Masaccio.

Un caz tot atât de turbător
e al lui Giorgio de Chirico: la
Paris și-a găsit cândva mediul
favorabil pentru fantastică sa
pictură. Fantastică nu numai
pentru italieni. Cu o puternică
atmosferă tragică, cu vizuiri cari
urmăreau mult timp și puternic
pe contemplatorii tablourilor
sale. L'a întors și pe el din drum
tradiția.

Și iată-l inspirându-se din
Mantegna, iată-l apologetul lui
Tiepolo, al lui Tintoret! Un De
Chirico răvînd la perfecția unui
Raffael, la linia unui Tizian!

„Fate mio Dio che io possa ridare
[alla pittura il] lustro
„Che da quasi un secolo essa ha
[perduto]...”

Așa sună un fragment din ru-
găciunea pe care De Chirico
pretinde că fiecăre „perfect pic-
tor” trebuie s'o spună în fiecăre
dimineață înainte de a începe
lucrui. (Giorgio de Chirico, Mis-
cellanea di alcune verità in nu-
mărul din 15 Iulie al revistei
„L'illustrazione italiana”).

CONSTANȚA TUDOR

N. DARĂSCU

Pictorul are un rol, să aleagă din na-
tură „esențialul”, ca atare „să mintă”
ca s'o redea „în tot adevărul ei”. De
acest lucru profanul are un sentiment
confuz, poate își dă și el seama că na-
tura — pe care și-o svărlă necontentit
în obraz — e nevoită și ea să prindă o
înfățișare neașteptată, diferită de cum
și-o dorește fiecare, pentru tihna di-
gestiei lui!...

Una din surprizele secolului nostru
este locul întâi ce-l ocupă Franța în
plastică, loc pe care și l'a însușit încă
din veacul trecut când — abandonând
reclie și searbedele întruhipări pre-
tinsie clasice și care nu erau decît
academice — a deschis o fereastră a-
supra ogorului și pământului ei, prin
intermediul naturalismului (Courbet,
Manet) și al impresionistilor (Monet,
Sisley, Pissaro, Renoir, Gauguin, Cé-
zanne, Van Gogh),

Privești din Balce

nător „Carmen-Sylve” noastre, mult
mai puțin pitoresc însă, năpădit de o
cantitate de vile de lemn, de cel mai
banal aspect, a trebuit să-mi petrec
timpul lungită (excellent post de obser-
vație pentru a privi în jur!) Mi-am pu-
tut da seama atunci de specificul lu-
minei franceze. Adevărat vrăjită, aler-
gând pe fiecare unghi al clădirilor, le
transforma în palate de magnifică a-
parență, atenuând colorii mitocănești și
reliefand pe cele de preț. Ceasuri în-
tregi pe o fereastră, priveam un colț
de acoperș de cea mai umilă apa-
parență. E de prisos să descriu desfă-
rea ochiului meu, urmărind transfor-
mările treptate pricinuite de lumina
la diferite ore. Ar fi fost destul să re-
produc ceeace vedeam fără a interpreta,
sau a schimba ceva, ca să produc o
operă de valoare.

„Berck-sur-mer” nu a fost nicicând

L-am cunoscut pe Bob personal, în toamna anului 1939 când războiul nervilor ajunsese la maximum de tensiune, când sute de oameni erau în nesiguranță, exasperați de îndoială, luau cu asalt debitele cu mult înainte de ora la care seoseau ziarele. Omenirea se împărțea, se frământa între două extreme, între două soluții deopotrivă de hipotetice, deopotrivă încărcate de probabilități și amenințări: Război sau pace?

Voci agitate, oameni de toate vârstele și aparențele se înghesuiau nerăbdători, halucinați, cerând ziarele preferate, suspendați de covârșitoarea importanță a clipei. Atunci un glas bărbătesc ceru cu cea mai desăvârșită seninătate, sigur de sine în invălmășeala generală:

— „Dă-mi, te rog, „Glasul sportivilor“. Văzătorul îi înmână ușa pe care se citea în litere colorate de o schioapă:

„VINE HUMIS LA BUCUREȘTI?“ Priviri uluite s-au îndreptat spre un tânăr cu înfățișarea adecuată: pantaloni de sport, șapcă englezască, lulea și aer flegmatic, care se îndepărta nepăsător, cu nasul în vânt și ziarul sub braț.

— Bob este reprezentantul unei categorii sau mai bine zis al unui clan pe care din spirit de economie, din spirit de precizie și dintr-o seamă de alte spirite, o vom numi categoria, clasa, sau „clanul Bobilor“, cu deosebire de categoria, clasa sau clanul advers pe care din aceleași considerente îl vom numi „clanul Jimilor“. Așa dar Bob este un produs de serie, un produs sintetic, un produs artificial al unei anumite mentalități și educații, ceea ce este de altfel într-un anumit sens și Jim. Bob și Jim sunt îndeosebi două entități bine conturate, poate două abstracțiuni, poate două fațete ale uneia și aceleiași lăzii — dar sunt. Există într-un chip concret supărător de cert, există atât de mult, în cantități atât de mari și de inegal răspândite pe suprafața globului, încât și se poate întâmpla ca în coșmarurile tale să vezi universul populat exclusiv de Bobi sau de Jimi.

Rezultatul este că ajungi să te îndoiești și să te vezi amenințat în propria ta existență și drept consecință, ca să te convingi, totuși, de realitatea ei și să-ți cauți o consolărie nu-ți rămâne decât să o încadrezi printre creațiile artificiale și hibride izvorite din anumite creșteri și anumite condeie spre spațiu și delectarea cetățenilor. Dar toate acestea nu sunt decât subterfugii, amăgiri, praf în ochi, căci nimeni și nimic nu împiedică pe Bob și Jim să existe. Ba dimpotrivă totul îi încurajează, îi favorizează, se întrec să le ofere condițiuni cât mai prielnice unei avantajoase și ample dezvoltări.

Bob și Jim sunt tineri sportivi. De fapt tinerețea nu este obligatorie, căci s-au văzut Bobi de o vârstă amintită simbolic printr-o barbă a cărei absență era suplinită cu prisosință și efect de prezență burții, spre deosebire de Jim care este sportivul activ, adică pur și simplu sportivul. Bob este sportivul pasiv, adică după preferință corul anticomentator, fabricantul de spirite și „bancuri“ gratuite, sau uneori — și chiar deseori — autohtonul scandalagiu. Clasa socială — vârstă, înfățișare și profesia lui Bob variază dela caz la caz. Se cunosc Bobi onorabili, capi de familie cu toate însemnele exterioare ale acestei demnități; se cunosc Bobi selviști cu mașina la scară, accent american importat din filme cu gangsteri și rula englezescă, adaptată din „Aventura submariului Doo“. Acesta este chiar tipul cel mai frecvent. Când însă Bob abdică dela ținuta impusă de anumite tradiții de clan și bună educație pentru a se lăsa antrenat de pasiune și a striga cât îl ține gura la un match de box:

„Uple-l de borș, Ghiță!“

Sau:

— „Caftește-l Nae! Atinge-l la zotcă“, atunci se numește Mitică. Dar acestea sunt cazuri excepționale căci de obicei Bob e băiat fin, chiar foarte fin. De cele mai multe ori a terminat vag niște studii și mai vagi în timpul cărora și-a însușit o cultură pe cât de vastă, pe atât de unilaterală mergând dela „Moartea dela etajul IV“, până la „Regele Boxerilor“ și dela „Extraordinarele aventuri ale căpitanului Cor“, la acele tot atât de extraordinare ale „Căutătorilor de aer din Kiondyke“, sau al cow-boy-ilor din Far-Westul săba-tec. Înfațișarea lui este așadar un rezultat mai mult sau mai puțin reușit, un efect mai mult sau mai puțin susținut. Bob este în general un ins pe care-l recunoști îndată, fiindcă umblă iarna în costum de baie și vara în costum de alpinist, de fochist pe bordul unui transatlantic sau de membru al unei expediții polare. Uniformă nu poartă din păcate, deși are mari afinități pentru mult comentatul costum de „malagambist“. Dar Bob este întâi de toate un mare... teoretician. De aceea, atitudinea lui în care se vădese fermecător vasterle și variatele cunoștințe este manifestarea reflectată a unei personalități în oglindă. Bob n'are păreri proprii. Nici n'ar putea să le aibă, căci l-ar împiedica în concepția și exprimarea lor termenii tehnici pe care îi întrebuințează cu generozitate. De fapt conversația lui ar putea fi limitată la câteva sentințe a căror valoare oscilează după cum sunt rostite cu accentul, pe... afirmație sau pe semn de... întrebare. De pildă, dimineața după ce și-a cedit ziarul, de obicei, un sportiv, Bob obișnuiește să exclame, bătând cu pumnul în masă:

— „Formidabil!“, ceea ce nu înseamnă că n'ar putea folosi după împrejurări și inspirație, și termene similare ca: „extraordinar“, sau „mișto“, doar nu este lipsit de fantezie... Epitetul laudativ sau indignat se referă în general la ultimul match de foot-ball în care „Unirea-Tricolor“ a dispus — ce scandal — de „Viforul“. Trebuie adăugat că entuziasmul lui Bob pentru sport este de natură pur teoretico-abstractă, deci cu atât mai laudabilă, căci dovedește că este... idealist. Personal nu mai joacă foot-ball din clasa a treia de liceu de când și-a scrântit piciorul, după cum nu mai boxează de acum opt ani de când și-a lăsat pumnul, după cum nu înnoată de când la vârsta de 12 ani era să se înecă în lacul Tei, după cum nu călărește de când în a patra primară s'a spierat calul de tramvai și a luat-o la sănătoasa... Dar ce importanță are? Lucrurile văzute sau practicate dintr-o apropiere prea imediată își pierd din farmecul lor inaccesibil. Aparența este și mai plă-

TĂPURA de se malul DAMBOVITEI

Doi oameni noi: BOB și JIM...

de PAUL I. DANIEL

cută decât fapta, visul mai ispititor decât realitatea și am spus că Bob este idealist și visător.

Dealtfel nu este chiar într'at de spiritualizat. La o cercetare mai atentă s'ar putea descoperi poate și unele interese ceva mai palpabile, dar acestea nu sunt decât accesorii nevalabile. Bob are spirit sintetic, căci aprecierea lui de „formidabil“ sau „mișto“ este mai elocventă decât un volum întreg de comentarii, decât un arsenal de injurături și decât o bibliotecă de considerente. Bob nu e un moderat ci, dimpotrivă, un extremist, deci un om cu personalitate bine conturată, cu atitudine bine delimitată: ori-ori... — Ai văzut cum s'a făcut de „baftă“, „Unirea-Tricolor“? Formidabil! Mai mare rușinea. Un scandal! Hno! Pentru spirite moderate nu e loc în tagma Bobilor. Cu atât mai bine. Se știe că iadul e plin de suflete inofensive. Bob nu e inofensiv, deci nu va merge în iad. Dealtfel iadul nu ar prea avea de câștigat de pe urma acestei achiziții. De fapt

Bob face parte din acei oameni cari foarte rar reușesc în afara de obligativitatea ocupației lor propriu zise, atunci când există, să aibă întodeauna program. Dacă un alt Bob (Bobi sunt foarte sociabili mai ales între ei) îl întreabă:

— „Ce faci azi după prânz?“ — nu va avea nicio clipă de îndoială, nicio ezitare în fața vreunui gol de umplut. Va răspunde prompt:

— „Azi sunt foarte ocupat“. La două mă duc la curse, la patru e match-ul „Ripensia“, la Flo-

reasca e concurs de înot, pe lacul Tei e o cursă de bărci cu motor și diseară mă duc la Club. Bob este înscris din principiu la unul sau mai multe cluburi sportive, bine-nțeleas ca membru... onorific. Poate fi admirat în toată splendoarea sa, în toată activitatea dinamică a desășurării sale, la strand, mai ales atunci când are loc un concurs de înot. E ușor de recunoscut. E singurul om îmbrăcat care aleargă, se agită, strigă, incurajează, injuria și toate acestea ca să nu moaie, ceiaze ar rezolva pe loc toate comentariile.

— Nu te lăsa cutare! Vezi că te ia cutare!

El e cel care face scandal fiindcă concurenții n'au luat precarea în mod curent și cere cât îl ține gura anularii concursului. El observă și corectează — cu lux teoretic de afirmații practice necontrolabile — stăruie, ținuta și performanța canoadaului. Și la urma urmei de ce nu ar face-o din moment ce nimeni nu-l împiedică, ci dimpotrivă îl încurajează și chiar îl apreciază cantitatea de cunoscător și de „prieten al sportului“!

Jim, antagonistul lui Bob, face parte din partida adversă a sportului executiv. El e omul rap-telor spre deosebire de Bob care este omul aparențelor. Ca orice om modern dela Pirandello încoace, și Jim trăiește o dramă deși nu e, din teorie, conștient de ea. Jim este veșnic depășit de iuzii, ceea ce nu ar fi nimic extraordinar dar nu de banale și generice iuzii ci de imaginea lui despre el însuși. Jim practică toate sporturile și nu excelează în niciuna. Ceea ce nu ar fi nimic grav dacă s'ar resemna, ca orice muritor de rând, la latura igienică, morală și socială a sportului. Dar Jim e un ambițios care nu vrea să se limiteze să îngroașe cadrele amatorilor și snobilor; Jim visează sau mai bine zis se visează campion mondial, vedetă internațională, erou aduial, răsfățat de public, înotând în raul de aur. Jim visează și-și concentrează toate facultățile în măsura ex-sistenței lor, pentru a-și egala visul. Mușchii lui se hipertrofiază și bine-nțeleas în detrimentul creierului, intrucât acesta există. Jim își petrece vremea pe stadion, își cheștește banii pe... antrenamente și-și irosește visurile pentru... glorie. Pentru glorie sportivă, bine-nțeleas. Fiecare cu ce poate. Dar vezi că Jim nu poate nici asta. Mijloacele lui fizice nu-i îngăduie să fie mai mult decât un anonim înaintaș într-o echipă de duzină, sau un ciclist codăș care face trei sterturi din parcurs pe lângă o bicicletă sau un boxer făcut knock-out din prima repriză. Cu toate acestea Jim visează și speră. Până una alta el e omul culiselor sportive. Caută cu infrigurare cunoștințe simandicoase în lumea sporturilor. Îl găsești în umbra eroilor zilei. El e tipul servilabil — veșnic la îndemână — care găsește și Duminica un taxi pentru o vedetă internațională și care solicită autografe — ca dela coleg la coleg — eventualilor campioni mondiali în vacanță. În fond Jim nu e decât un arivist, dar

MIORITA

(Urmare din pagina I-a)

Testament n'a putut veni dela Apus. Când ea s'ar fi putut împământenii la poporul nou care se plămădise, acesta primise de mult botelul. Cuminecarea îi fusese întreagă și deplină: pâine și vin. Ortodoxism luminat în forma lui pură. Euharistie care nu putea fi smulșă decât odată cu stingerea definitivă a Neamului. Suport moral de înaltă ținută în fața tuturor tentațiilor; mai ales ale catolicismului. Eroism și ortodoxism împletite prin capacitatea de jertfă totală; substrat: pathosul. Permanența Neamului!

Permanențe morale și spirituale ce trebuiau păstrate cu orice risc, cu prețuri oricărui abdicări. Se năpusteau neamuri asiatice și nu era cumință să le stea cineva la cale. De aci antinomia dueroasă a existenței nouului popor: tendința neînfrănată spre o viață eroică, capabilă de jertfe uriașe, în contrast cu înțelepciunea divină a conservării Neamului. Atentă, de bună seamă, la ceea ce era structura organică a Neamului: eroismul, cu toate consecințele ce se puteau trage: umilință fără voie în locul mândriei și dragostei de libertate. Infrânare, renunțare! Aparențe numai. Refugiu și dramatică alinare: cântecul. De aci, nota de jale, exprimată însă prin accente energice, bărbătești. Colorată uneori de o duioșie discretă: aluviune a firii visătoare a S'avilor.

Oare nu în aceste fapte stă originea doinei? Nu e aici un reflex puternic al pathosului daco-geț? Puțin a suferit trebuind să-și înăbușe pornirile? Pornirile adevărate ale Neamului! De aci lirismul acestui Neam: că nu și-a dat toată măsura posibilităților sale! Dolna o-gîndește pathosul poporului român. Și mai are o însemnătate: servește de racord între capitularea Sarmisgethuzei și epoca năvalei asiatice. Ceva mai mult: este și religia vie a Neamului în contrast cu zăbăva adusă de strălăgimul limbei în care se propovăduia, vreme-nic, credința. Dar oricât Neamul era ținut pe loc, moinea, — foc sub cenușă, — în el, tot vechia lui construcție dăcă.

Din toate acestea nu reese trăirea metafizică a Neamului, ca urmare a nașterii lui din durere? Și nu de natură fatalistă cum s'a acreditat păterea. Neamul nostru a fost totdeauna dinamic. Ori, fatalismul duce la resemnare, la pasivitate. Neamul nostru și-a afirmat vitalitatea biruitoare, în toată plinătatea voinței sale, când Providența i-a oferit posibilitățile de a se arăta cum este el cel de totdeauna. Iar faptele sale sunt pline de glorie imital... Împărșia Asăneștilor și a lui Ioniță. Voevozii premergători consolidării Statului, Basarab și Vodă Bogdan descălcători, Mircea cel Bătrân și Vlad Tepeș, Ștefan cel Mare și Sfânt, strategul neînfricat Mihai Viteazul, Matei Basarab și Vasile Lupu Voevod.

Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu! Nu înșirare de nume, ci entități! Horia, Tudor din Vladimir și Avram Iancu, Marilili! Plevna, Mărășești și Odessa! Toți aceștia nu formează chintesența eroismului românesc isvorât din jertfa voluntară?

Care-i esența Mioriței așa dar? Simbol al Neamului Românesc, Miorița afirmă trăirea lui metafizică, drept urmare a nașterii lui din durere. Oglindește o trăsătură fundamentală a înaltei lui spiritualități asupra căreia nu s'a slăbit: Neamul lui, ca entitate ortodoxă exprimă categoric unul din cele trei tipuri de creștini: tipul mirei. Sf. Ion Scărarul vorbind despre unica și minunată experiență creștină a vieții sale ne învață că, credinciosul de tipul mirei trece printr-o stare pentru a-l cunoaște pe Dumnezeu: logodna înseamnă pregătirea și dorința sufletului de a-l cunoaște pe Dumnezeu; iar contopirea celor două ființe este beatitudinea trăirii în Dumnezeu. Născându-se din durere, oare Neamul nostru nu s'a logodit dela început cu Natura? Moartea concepută în mijlocul Naturii cu „o mândră crăiasă, a lumii mireasă“ nu înseamnă ființa lui ajunsă în fața lui Dumnezeu? Iar contopirea ființei Neamului cu Natura, ca rezultat al familiarizării, intimității lui cu ea, nu e oare beatitudinea trăirii lui în Dumnezeu? Toată această concepție, luată ca o jertfă voluntară și permanentă. Așa numai putem explica atitudinea senină a ciobanului în fața morții, nepăsarea și pară disprețului lui care sunt ale Neamului întreg pornind din fondul cristalin al Daco-Geților: credința vie a nemuririi. Prezentată sub un aspect specific românesc, contopirea omului cu natura este o continuare a vieții sub o altă formă; de unde trăsătura panteistă că Natura este tot Dumnezeu. În felul acesta nu ajungem oare la convingerea că scopul Neamului nu este viața ci Invierea? Desigur pentru a aduce cântul sublim de laudă lui Dumnezeu.

Dacă prezentarea nouă a Mioriței se suprapune Neamului, nu cumva aceasta este esența adevăratei spiritualități românești vădită prin martirii și eroi sub cele două aspecte: voiața jertfă pentru o idee și a jertfă pe câmpul de luptă? Nu în această suntem noi cei de totdeauna, în care iezeau virtuțile daco-gețe, și nu ne-am cunoscut până acum?

Nu este în prezent, — cu recordări peste milenii, — o minunată renaștere din propria noastră cenușă? Ca urmare firească a celor două trăsături fundamentale, nu rezidă aci, — sub semn harismatic, — întreaga misiune sublimă a Neamului? Adică întreaga concepție a Mioriței.

Dr. VICTOR ODOBEȘTIANU

un arivist care nu ajunge. Și sportul își are rațații săi, chibiții săi, șarlatanii săi. În fond drama lui Jim nu este decât eterna dramă a mediocrității. Cât despre relațiile dintre Bob și Jim ele aduc cu mult încărcate și mult interpretate legături între critic și scriitor: aceeași amabilitate ipocrită, același spirit de gașcă, același zefie-mism binevoitor sau nu, aceleași tămaieri în căutarea unei pure și deci inaccesibile obiectivități.

Jim și Bob, deși se socotesc intruchiparea nou-lui ev, deși cred că realizează sub cei puțin un aspect mult discutatul „om nou“, nu sunt decât niște ratați. Ca atare sortiți unei dispariții treptate, care, sperăm, că nu va lăsa un... gol prea mare.

TAXATORUL

E fără îndoială zeul răzbunător al unei civilizații impuse. Face parte dintre oamenii a căror importanță efectivă depășește aparențele. În mecanismul atât de complex al vieții cetățenele deține rolul de șurub mărunt și prețios. Semne distinctive sunt uniforma pe care o poartă în urma unei fericite inovații. Ca vârstă este, — mai ales de cand cu războiul — tomnatec. Cat despre acei cari au curiozitatea, sau mai bine zis timpul, să se intereseze de mentalitatea lui vor fi observat fără doar și poate remarcabilele-i însușiri care în ceea ce privește originalitatea cugetării și inclinarea vadită spre dialectică, îl situează deasupra printre filosofi. Tramvaiul este unul din acele locuri comune care se pretează la orice comparație, la orice comentarii, la orice interpretare. Se pot folosi orice termeni de comparație: unora le evocă un câmp de bătaie, altora o cutie de sardele, altora un instrument de tortură scormit de o minte diabolică și pe care nu știu când să-l preferi și când să-l injuri, când vine încărcat sau canu nu vine de loc. Mai sunt și alții prea de tot apși de imaginație pentru care un tramvai nu este decât un... tramvai și pentru care un taxator nu este nici cerber, nici zeitate gălagioasă și nici filosof resemnat. Nu va fi nici-o dată altceva decât un taxator care vizează corespondențele, fiindcă asta-i meseria, se ceartă cu pasagerii din interes și din cand în cand ca orice om se mai gândește și la distracția lui personală. Atunci strigă cu accente de sirenă în alarma aeriană de încetare:

— „Avansați înainte, domnilor“, deși știe bine că tramvaiul este mai mult decât ticsit și că deci nu mai poate nimeni avansa. Cât despre faptul că în niciun caz nu s'ar putea avansa decât înainte și despre pleonasmul comis implicit pe care i l-a explicat pe îndelete într-o dimineață un pasager care era profesor de gramatică, acest detașat îl trece disprețitor cu vederea. Omul nostru este din fire conservator. De aceea cu prețul vieții sale nu va renunța să întrebe cu modurați duioase în glas:

— „Coboară cineva la Clemenceau?“ accentuând cu îndărijire ultima silabă. Față de nepăsarea de granit cu care întâmpină orice importuniri lingvistice, toate încercările întru lămurirea lui sunt de prisos. Ca atare trebuie să suprimate mai ales de cand a replicat foarte calm unui pedant care ceretase pronunțarea că trăim în România și deci trebuie să pronunțăm românește. De atunci stația Clemenceau s'a consacrat definitiv ca piață de încercare întru afirmarea patriotismului diversilor taxatori. Ceea ce este ciudat, este faptul că acest om pe lângă care se scurge viața zilnică în toate aspectele și formele, nu este cum s'ar putea crede, un resemnat, un blazat, un indiferent, un sceptic. Dimpotrivă nu se știe prin ce mecanism de apărare este veșnic agitat, veșnic activ, atent la tot ce se petrece în jurul lui și mai ales extrem de pâr-tinitor. Când izbucnește vre-o ceartă între pasageri, ceea ce la prânz și pe inserat se întâmplă în medie la fiecare trei stații, taxatorul în loc să rămână cum s'ar cuveni zeitatea inflexibilă și obiectivă, este totdeauna gata să ia apărarea unuia din beligeranți și aceasta nu din spirit de dreptate, ci pentru simplul motiv că astfel își înlesnește posibilitatea de a injura mai cu foc partida adversă. Intervenția lui este sgomotoasă, vehementă și de cele mai multe ori fără folos. Se poate spune fără exagerare, că singurele conflicte care nu se soluționează în nici un fel, sunt cele din tramvaie. Totul se mărginește la un statu-quo și în definitiv lucrurile se aranjează și așa. Altfel taxatorul este snob prin definiție. Dacă, de pildă, îndrăznește să se urce în vagon un lucrător al cărui aspect nu corespunde utilimelor cerințe mondene și igienice, taxatorul se repede:

— „Cum îndrăznești să te uci la clasa întâia să murdărești călătorul? Mai mare rușinea! Dă-te jos la prima stație!“

Și ca încheiere îl turtește cu disprețul său:

— „La remorcă, nu aici!“

Altfel, la unii pasageri se observă simptomele ciudate ale unei stranii maladii care s'ar putea numi „tramvaită acută“.

Cetățeni onorabili și liniștiți în viața de toate zilele, pe stradă, în casă și la catenele sunt apucați de cum se suie în tramvai de simptome furioase, de exteriorizări frenetice cari țin și de epilepsie și de isterie. Atunci taxatorul este marele responsabil peste care se revarsă din belșug puhoiul de insulte, amenințări, aprecieri, argumente, definiții.

Dealtfel, cu drept cuvânt, nu e el de vină? Nu este el răspunzător de toate, începând dela întârzierea tramvaiului, insuficiența vagoanelor, căldura, speculă generală, scumpete, secetă și război? Și dacă îndrăznește cumva să replice că nu a organizat nici măcar Societatea Tramvaielor și cu atât mai puțin este responsabil de celelalte plăgi ale omenirii, i se va replica înfațibil:

— „A, mai ești și obraznic? Dă-mi imediat numărul d-tale! Las' că te'nvăț eu minte! Nu știu cine sunt eu?“

Taxatorul ar trebui să urmeze înainte de a-și începe glorioasa-i carieră cursurile unei școli al cărei scop ar fi formarea de filosofi budiști sau martiri creștini. Păcat că nu avem încă...

Cronica literară

„CUTIA CU MAIMUȚE” de G. Ciprian

(Editura Contemporană, București 1942)

„Inghițitorul de vipere” de ION DRAGOMIR

(Editura autorului, București 1942)

„Cutia cu maimuțe” e cartea unui actor. A unui actor care-i și autor de teatru, autorul pieselor de mare răsunet: **Omul cu mărioaga** și **Capul de răfoi**. Tehnica și stilul cărții — oră — denuntă pe scriitorul dramatic și pe actor.

Cutia cu maimuțe e numai aparent o carte scrisă, în realitate fiind transcrisă, spre a fi astfel accesibilă celui mai larg public: al cititorilor. Transcrisă întocmai cum ar spune-o, probabil, autorul. Păstrându-și adică, neștiută, acea corporalitate deplină a vorbirii, odată cu forța comunicativă și captivantă care-i face pe oameni să știe unii de alții și să înțelegă unii pentru alții — poate chiar să fie pur și simplu — cu ajutorul vorbelor.

Existența fizică, senzorială, nu este mai reală decât această evocare a prietenului și actorului Ion Morțun:

„Nu la băutura, la drum cu noști pe om...”
Pe meșterul Morțun l'am cunoscut la drum. Un om levent. Tare subțire, și sugubav nevoe mare.

Parcă-l văd cu căciula lui de oaie, tartanul pe după gât, trei patru gheroace sub palton, șosoni descheiați și țigărica în colțul gurii.

O mână de om. O moșaldeată. Un te miri ce.

Dar câtă viață și ce duh viu în ciostavăția cea de moldovan.

Unde intra, se înviora încăperea de-odată.

Avea pe nu știu ce și nu știu cum.

— Bri, strașnic geruește!
Și parca aducea cu dansul inghițel tot de-afară.

— Cum merg rinchiil, coane?
— Ghine, într-unu! Chiartă-i cât un bob de mel, în altul abia cât oul de găină...

Îi era dragă vorba neaoș moldovenească și, după douăzeci de ani de muntene, vorbea tot get beget moldovenește, ca'n, dăuș când a fost purșes la București.

Și acum, după primul contact, al aparenței, — omul dinăuntru, cunoșterea prin dialog, prin jocul vorbelor, prilejul celei de-a doua naștere și o nouă existență, mai puternică și mai reală decât aceea fizică, zămislită prin darul talentului, evocator:

„La drum l'am cunoscut pe conu Iancu. (În turneu cu „Omul cu mărioaga”, în care juca rolul lui Chirică — n.n.)

Boer. Boer sadea.

Erau serj când mi-era rușine să spun ce-am câștigat.

Treizeci de mii era fluștiuc.

Trecea ades de jumătate sută — și uneori: îmi rămânea până la optzeci de mii.

Optzeci de mii de leușcani pe seară!

— Uitați-vă la sărăcia aia! O plecat, bri, fără nadragi, și-acum nu are buzunări și-ia bani...

Îi radeau ochii. Se bucura dela răunchi că-mi mergea bine. Și-odată nu mi-a dat să înțeleg, necum să-mi spue, că între gajul lui și între câștigul meu era prea mare hăul.

Îi creștea inima că mă vedea cum scap de sărăcie.

— Când ai ajunge milionul să-mi spui, bădie.

— Nu mai e mult...

— Atunce-ți fac hatărul și-oi trage un șip de vin.

Din pricina rinchiilor bea numai apă chioară și se hrănea cu te miri ce.

— Mai dă-o focului de dietă, nene Jean!

— Dar tari ești di devlă, măi! Tu crez că mie nu îmi cere a mănca? Dar dacă-aia lăcomi mai pupi tu milionul? T! lăș moftuz! Rămăi cu gatra, cu cutia de maimuțe, în drum.

Proștii îl credeau șiret și el era boer.

Un altul ar fi tras foloase după urma boalei...

Ar fi lăsat înainte de spectacol în fiecare seară, și n'ar fi învîiat decât sunându-i sunători pe la urechi.

Dar conul Jean spusese un cuvânt și nu înțelegea să aibă două.

Ca să răspund cât de puțin fi-neței sale, într-o noapte simțindu-l că nu doarme, luai un pumn de „jărâncuțe”, vârîi brațul în chișmia de cabină și încopui să-l plimb încoace și încolo.

În clar-obscurul cabinei, dintru-întăi Morțun nu luă seama,

dar fâșiul bițetelor de bancă îi atrase luarea aminte.

— Mână misterioasă, stai!

Opriți mână.

— Și spune-mi ce dorești?, urmă conul Jénica.

— Ia să te bat cu florii grăii din coridor, pocindu-mi glasul.

Morțun se răsuci n sezuț și zise tare:

— Ia-n fă-te încoaci, măi se-cătural!

Mam supus.

— Ce-i asta, bri?

— Un mizilic.

— Să-l dai cui l-ai mai dat!

Eu sânt plătit la zi.

— Hamalii se plătesc astfel. Matala ești artist. Și încă mare.

Aceasta e întâiul meu buchet de flori. Te rog primește-l. E-un omagi.

Văzui cum buza de jos începe să-i tremure și cum i se ridică un nod în gât.

— Măi, nu ești chiar mărlan, cum te credeam!

— Mărlănie la mărlănie și de-lăcatele la delicatețe, boer Morțun...

— Brava, măi! Incapi să-mi plăci... Pi viața mē! Și dacă este așa, poai! să mai ghie, mână ceia...

— Zău.

— Chiar cât di des!

La trei-patru zile istoria se repeta.

Iar când se întâmpla să treacă un răstimp mai mare, numai se-auzeam de-alăturea un glas de din pământ ce îngăna:

Mână neștiută,
Mână nevăzută,
Mână nevăzută,
Vină și agiută!

S'a spus, în formă de paradox, că „vorbă aia fost dată omului ca să-și ascundă gândul”. E o vorbă de duh și ca atare se lipsește de argumentație. În cartea d-lui G. Ciprian cuvântul exprimă, exteriorizându-se fără să ascundă ceva și fără echivoc. Cu o sinceritate „robustă” cum se spune, cartă nu se sfiește să fie uneori brutală, expresivă ca în-suși gestul, schițat mental, abia conștient în cuvântul scris. Schițe, chipuri și amintiri, toate câte sunt cuprinse în **Cutia cu maimuțe** s'au întâmpat, au fost cândva. Cartea te scoală din carte imbindu-te mereu în viața invocată la fiecare pagină, plastică și fluentă, concretă, fără adăos de imaginație, de înșelătorie, fără literatură. Bucuria și îndignarea se exprimă în scrisul d-lui G. Ciprian cu o exuberanță elementară, fizică, toată la spurcăta, în afară. Dar ce aer salubru și înviorător respiră în această **Cutie cu maimuțe**. E o carte în care te simți bine, pe care o poți locui: cu amintirea lui Morțun, a lui Urmuz, Stăncescu, Pompon și Gogu, cu amintirile de război și de teatru ale autorului, cu d. Ciprian însuși, a cărui prietenie trebuie să fie desigur, mult căutată.

Debutul în literatură al d-lui Ion Dragomir a însemnat pentru autor un bimeritizat succes. Graba cu care cititorii neapreciați au cumpărat romanul **Disperații**, ajuns după un an dela apariție, la a treia ediție, a fost confirmată de aprecierile unanim elogioase ale profesioniștilor condeiului critic. A fost subliniat, cu acel prieten, un debut care era mai mult decât o făgăduială, fără înegalitățile și ezităriile aproape inerente începutului. Romanul d-lui Ion Dragomir avea însuși, esențială de a fi prozaic, o sinceritate lipsită de echivoc, așa cum nu izbuteste să fie decât excepțional proza literară a începutătorilor, prea des alterată de introspecție lirică și peisaj narcișic, autobiografic.

Autorul nu era totuși ceea ce se cheamă un „debutant” al scrișului literar. Reportajul „**Viu din Spania**” publicat în 1937 avea așezarea netezime a conturului și siguranță în expresie, acelaș umor plin de îngăduință care flutura un suras peste încruntarea și amărăciunea experienței de viață. Chiar și „**Inghițitorul de vipere**”, împotriva cronologiei aparente a publicării volumului, trebuie socotit anterior romanului **Disperații**, deoarece multe din bucițele pe care le cuprinde au apărut în zăre și reviste literare din ultimii ani. Cu excepția navelor, care a dat și titlul volumului, niciuna din schițele, amintirile sau evocările din **Inghițitorul de vipere** nu se întinde pe mai mult de 8-10 pagini. Substanța epică a prozelor

volumului este de calitate; simplă trăsătură sau poantă anecdotică, uneori, prin care se dă satisfacție curiozității amuzate a cititorului; alteori, un zămbet măsoară, cu o nuanță abia perceptibilă, dela increderea sovăitoare înca la scepticismul totuși nu definitiv resemnat și acrit, variația dispoziției sufletești a povestitorului odată cu modificarea climatului povestirii. În această privință, mai ales fragmentele grupate sub titlul generic „**Escapadele mizeriei**” îndreptățesc, prin cursivitatea lineară și finețea desenului, asemănarea cu podoabele ieșite din truda giuvaergului, răscumpărată în bucuria lucrului sortit desăvârșirii, definitivării prin artă.

E adevărat — mai ales pentru aceste „**Escapadele mizeriei**” — că prozele d-lui Ion Dragomir au accentul veridic al experienței necăutate și nedorite, al vieții trăită fără premeditare, cu sinceritatea primară a golului informat care inghite vipere pentru călăvia golagani și nu-și face scrupule din specularea creduliității proștilor. Dar moralitățile nu intră în preocuparea noastră și nici „omeneșul” decât ca priel și pretext de literatură. Aci vorbim literatură și slavă Domnului — **Inghițitorul de vipere** este o foarte bună carte literară.

Iată numai un exemplu pe care, fără exagerare, ne-a fost greu doar să-l alegem din o multime altele tot atât de imbiatoare. E din ciclul „**Escapadele mizeriei**” și povestea întoarcerea în țară, la București, a scriitorului, după ani de hoinăreală pe meleaguri străine. Tema este una caracteristică pentru conturarea fizionomiei morale a d-lui Ion Dragomir: elanul generos de optimism naiv și lesne încrezător al repatriatului:

„De-aci într-o oră voi fi la București... Mă voi întâlni cu prieteni dragi, cu camarazi de școală, cu femei pe cari le-am iubit și cari m'au iubit.

Cum au să-mi sară de gât, cum au să mă nădădă în toate părțile cum au să mă nădădă pentru o invitație la masă! Căci, cine doar e mări primitor decât românul!”

Și acum, desmeticirea la contactul brutal cu realitatea, refugiu în humor:

„Cum s'au schimbat Bucureștii în opt ani!”

Din când în când mă întâlnesc cu vre-un prieten. Străngeri de mână reci, banale:

— Ce mai faci?

— Bine.

— Dar pe unde ai fost? Nu te-am mai văzut de mult.

— Am colindat pământul, prin Franța, prin Spania, prin Maroc, prin...

— Așa?... Bine!...

Și se duce lăsându-mă bleg în mijlocul străzii.

Un fost camarad mă bate pe umeri:

— Credeam c'ai murit, frate!

— De ce să mor?... — Mde! Nu știu cine spunea că te-ai prăpădit prin China.

— De unde! Nici n'am fost prin China.

— A! N'ai fost prin China! — Și pleacă omul dezamăgit, nu știu de ce. Mie-mi vine să plâng aproape, să-l iau de gât, să-l cer iertare.

— Nu te supără frățioare dacă n'am fost prin China. Nu știam că-ți face face plăcere să mă duc pe acolo. Dacă vrei, uite, plec imediat la drum și nu mă opresc până la Peking...

Un fost coleg de slujbă mă întâmpină cu aer funebru:

— Când te întorșezi, mă?

— Alaltăieri.

— Rău, foarte rău ai făcut, mă!

— De ce?

— Aici e mizerie mare, mă!... Șomaj și foamete, mă! Mai ales pentru intelectuali. Mai bine mușca p'acolo pe unde fusesși. Dă-mi o țigare!

— Poftim, cu plăcere!

— Ce cu plăcere, mă! Las că știu eu. Din gură zici „cu plăcere” și n'gândul tău mă năjuri.

— Ba nu te năjuri, mă! zic eu cu patos.

Soarele arde ca'n luna lui Cuptor și totuși, nu știu de ce, mi-e spatele înghețat.

Sunt momente de un neîndoielnic adevăr sufleteș, surprinse pe viu, cu ochiul exersat al artistului exact și potrivit cu amănunțel caracteristic și să redea în acest fel atmosfera, climatul scenei, cu accentul veridic și just, cu o sobră vigoare și plasticitate expresivă.

MIHAI NICULESCU

Călin Alexiu opri o mașină, se urcă în ea și dădu șoferului adresa Marianei. Era nemulțumit pentru că afară, iarna, înmuia de călduri înșelătoare, își topise zăpada în noroiu cenușiu; privea prin geamul taxului cu oarecare satisfacție și surâdea, răsunat în reînsemnat, de câte ori roțile animate ale vitezei împingeau picături murdare pe paltoanele pașnicilor trecători. Firește, nu-și măturase astfel strășele legături avute odinioară cu nefericitul pletoni când, cași el, și el prima, necăjit, pe haine aceași insulă noroioasă.

Călin Alexiu se desvinovăți repede: el își putea îngădui ori ce purtare căci era scriitor! „Romancier”, se corectă el însuși, când gândul îi aduse în minte numele opere sale.

Scriitorul Călin Alexiu avea numai optzeci și doi ani! Înalt și drept câștiga totdeauna simpatia cunoscuților prin felul lui de a vorbi, dar, mai cu seamă, cu chipul luminos, deschis sincer sub două sprincene imbiatoare. În vara trecută rămăsese la București, cu mulți alți urmăritori de ghinionul împrejurărilor, și... scrisese un roman.

Călin Alexiu își formase chiar un renume. Părții lui rămăneau într-o nevinovată admirație dacă el le citea câteva capitole. Prietenii lui nu îi tăgăduiau menirea, iar amici de apertive ai tatălui se interesau zilnic de progresele sale literare. Fetele îl purtasera laudele într-un liceu întreg, iar printre camarazii lui de liceu, unii îi învidiau naiv norocul, alții îl felicitau sincer și îl îndemneau să continue.

Se întâmplă, însă, tocmai ceea ce îi chinuă odinioară vanitatea: descoperise că era greu să treacă pragul începutului cu un roman. Un copil — ar putea spune critica — și astfel, recenzile din reviste și ziare i-ar fi măsurat talentul cu îngăduință, aproape cu mila pentru cei mici. Un necunoscut — ar striga pedanții și imediat scâlderă lucrării s'ar fi mârșit în ochii lor, doborându-l pentru o bună vreme. Apoi, o înfrângere i-ar fi curmat năzuințele și l-ar fi vindecat pentru vește, poate, de a mai face literatură. Și încă un talent ca multe altele, s'ar fi îngropat în anonimatul vieții de toate zilele!

Acestea erau temerile care pusese stăpânire despotice pe sufletul lui Călin, acestea erau motivele care îl hotărâseră să găsească alte căi mai ușoare.

Căut și găsi. Oarecum rușinat de neînmărmătoarea lor, Călin Alexiu se apucă să scrie navelor, cu gândul firesc că ele îi vor netezi pământul gloduros și îi vor smulge spinii depe drumul lui către o faimă de autor.

Acum se încruntase în fundul sdruncinat prin băltoace al mașinei. Tocmai se pregătise să trimească o primă încercare „**Universul Literar**” când telefonul Marianei îi turburase ocupația. Ea îi făgăduise o surpriză și el știa bine că se va ține de cuvânt, iar afară de aceasta, până atunci, o gripă îl ținuse la pat pentru trei săptămâni, și cealaltă la care fusese invitat în pripă i se părea o escapadă reușită a zilelor de sănătate.

Oprirea neîndemnată a taxului îi turbură puțin poziția și gândurile, plătii șoferului grăbit dându-i ostenală să nu-și strice cheful, urcă scara și auzi muzica prin pereții indiscreți. Sună și aștepta neliniștit, căci îi era teamă să nu ajungă cel dintâi la casa gazdelor. Din vestibul răbși șopot de glasuri ce îndemneau să se deschidă ușa. Până la urmă, o servitoare cu ochi inexpressivi și gură largă, îi surâse grațios peste gingii poftindu-l îndărăt.

Călin răsflă ușurat deoarece printr-o ușă crăpată zărise câteva figuri cunoscute, moțând politicos în jurul paterfonului. Apoi, vesela gazdei îl întâmpină cu brațe primitoare.

— Bine ai venit, Călin! De când nu te-am văzut?... Ce-ai mai făcut? Să-ți fie rușine că nu te-ai arătat de atâtă vreme, te vor certa toate fetele când vei da ochii cu ele.

Călin surâse palid și îi răspunse cu o voce liniștită:

— Mă vor ierta când le voi spune de boala mea.

— Eu te-am și iertat — și Mariana și peceilui ușor obrazul cu sărutul împăcării. Ingrijorată, rețu:

— Dar ce-ai avut?

Băiatul se simți măgălit de atenția zămbitoare a fetei; îi grăi confidențial și nepăsător:

— O gripă cu oarecare complicații pulmonare. O nimica toată, care cere, însă, tratament serios.

— Vezi bine! — întreruse Mariana, apoi îi interzise: nicio țigare, niciun pahar cu vin...

— Dar ce este cu surpriza din cauza căreia debutul meu literar este nevoit să aștepte încă o zi?

Gagda îl privi malicioasă:

— Ai să vezi tu! De altfel, debutul tău literar îi va ceda cu plăcere locul.

Trecură dimineala, în corul exclamațiilor și întrebărilor de tot soiul. Călin vorbea cu fiecare explicită mai ales abșența lui îndelungată dela reuniturile mondene, tuși discret dar convingător, și se retrase într-o încăpăre ocolită de perechi. Dorea să-l lase singuri spre a-i comenta, nestingheriți, sosirea. „Totdeauna vor pomeni și de opera mea” — se înveseli băiatul într-o doară. Scotoci printre cărțile depe o masă, alese „**L'Art Poétique**” și se confundă în examinarea tapetului albăstrui, pătat alocurea cu aur. I se părea comod să-i aducă pe ceilalți să creadă că poetul se retrăsese în turnul său de judeș.

Un cap blond și două ochi care scânteiau globiu după rama ochelarilor îi amintiră de Ileana. Fata răsă voioasă, apoi se așeză înaintea lui.

— Te deranjez? — sfârși ea tăcerea, după un răstimp de zăbete.

Călin o privi mulțumit căi tovarășa lui de singurătate îi fusese mereu simpatică la întâlnirile lor de altădată. Redeveni serios, tocmai când Ileana îl întrebă, turburată de tăcere:

— Ce este cu te? Poetul se inspiră?

Călin răspunse cu oboșală parod:

— Mă gândeam la mine, în cazul unor complicații pulmonare. Îl aruncă o privire și o văzu destul de neliniștită. Continuă dispus: Voi vizita și eu Elveția, ca atâția alții. De un timp, idealul meu este să călătoresc peste munții și văile ei, să fiu singur, iar amintirile să-mi dea târcoale până ce, plictisit de melancolia lor, să uit totul...

Impresionată, Ileana îi spuse sincer:

— Fleacuri! Să dea Dumnezeu să vezi Elveția ca simplu turist. Apoi adăogi: Și eu am o mătuse acolo, e călugăriță.

— Iată o atmosferă prielnică pentru cel de al doilea roman al

Debut

de MIHAI HANDREA

societatea lor. Călin o luase la parte, spunându-i jumătate în glumă, jumătate în serios:

— Suntem foarte supărați pe dumneata, dușule Rodica! Am muncit o veeză întreagă să creștem mari și să facem impresie jefelor iar acum, constatăm dumitae bărbătească ne aruncă în umbră ca pe niște copii...

A doua zi își ceruse iertare; de atunci, erau prieteni.

Mariana, la brațul ultimului oaspete, se îndreptă către el.

— Surpriza, Căline!... — îi șopti cu înjeles, apoi se grăbi către alți invitați.

Băiatul simți că roșește ușor, dădu însă vina emoției sale pe fireasca slăbiciune depe urma boalei, și obrazul îi redeveni palid.

Rodica îl interogă, curioasă.

— Pari trist și distrat. La ce te gândești oare?

Călin scobori pe pământ, suspinând abătut:

— Ah, Mariana ar întrupă admirabilul regizor ce trage sfiorile într-o piesă!... Te-a vestit ca pe o surpriză, ești chiar una foarte plăcută. Dar, pentru mine oare?... —

Rodica îi răspunse cochetă:

— Ești delicios, Căline! Fii sigur că regizorul a împărțit contereabil rolurile...

Călin făcu ochii mari și glasul îi pieri pentru o clipă. Acul nou al paterfonului unduia tristetea dulceagă a unui tango sentimental. Din salon se scursesse afară întreaga lume; numai Mariana, cu o zădă bună, îi transmise un îndemnul prin scriptura ochilor de veveriță. Și Călin o rugă pe Rodica să danseze. Pricpeuse jocul Marianei dar îi plăcea.

Alinaecau încet, mai mult plutind prin văzduhuri. Iar pe perote, umrele lor se mișcau lin ca o imbiere la vis. Rodica îi șopti la ureche:

— Căline, mie de ce nu-mi scrii versuri? Nu-ți inspiră nimic?... —

Băiatul zise, încurcat:

— Am făcut și eu odinioară o poezie unei fete pe care o iubeam copilărește. Acum scriu proză, Rodica, dar simt că pentru tine aș compune ceva destul de draguț.

Rodica se interesă, neliniștită și femeie:

— Unde e fetea? O mai vezi?

— E plecată într-un fund de provincie... I-am trimis scrisori peste scrisori, rămase fără de răspuns.

Fata zămbi.

Apoi, stăpână pe închipuirea lui, îi murmură atrăgător:

— Numai câteva versuri, Căline, numai câteva versuri...

Deși convins, „poetul” îi răspunse obosit:

— Vezi tu, Rodica, tu ești prea mondenă. Patnezi, călărești, fuci ciclicim, înopi, joci tenis și ping-pong, în sfârșit ce mai știu eu despre activitatea ta sportivă.

Ești sigură că a primi versuri dedicate dela toți băieții cunoscuți, nu constituie epntru tine numai un rol necesar situației tale din societate?... —

Rodica surâse șiret:

— Tu nu ești printre toți! Apoi îi atrase atenția:

— Dansul s'a sfârșit...

Dimineața se scurgea fărădă cu fărâma, iar Călin Alexiu nu înceta să-și pună întrebări și să-și mărească nedumeririle până ce, mai ză

România la a XXIII-a

MAC. CONSTANTINESCU

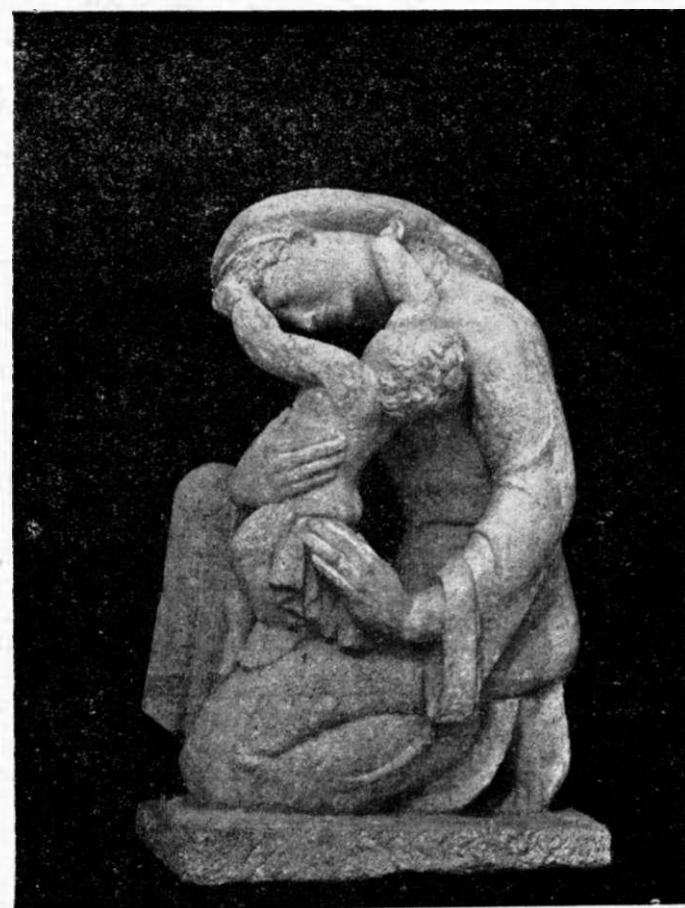
Danaidă (bronz)

MILICA PĂTRAȘCU

Portret (marmură)

Biennală din Venezia

ZOE BAICOIANU

Maternitate (piatră)

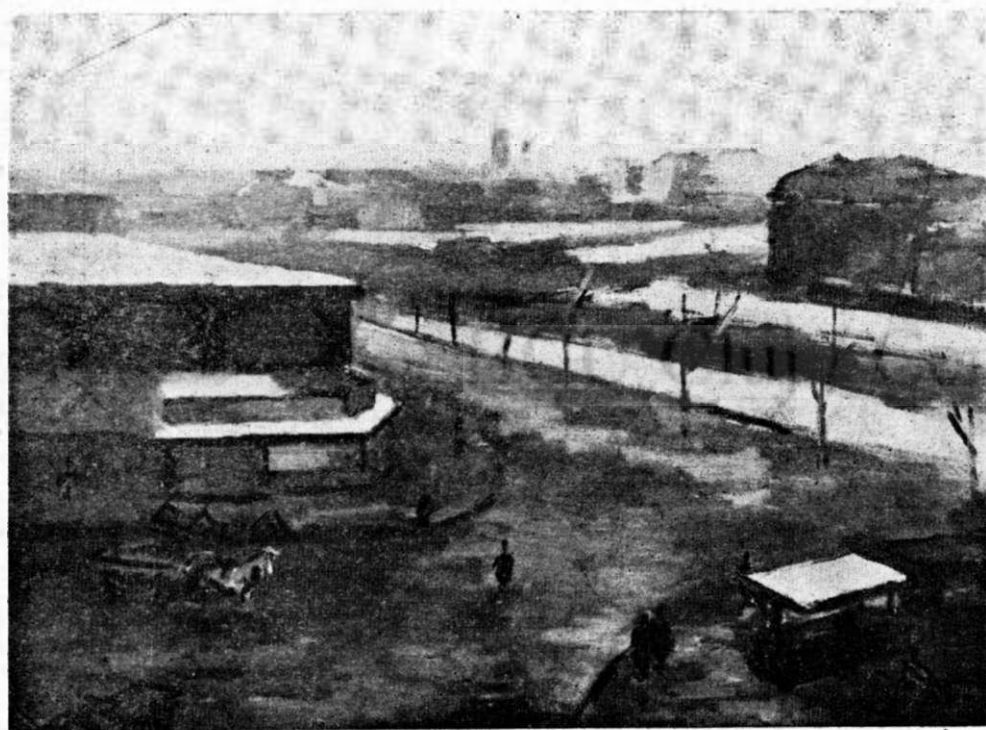
(Urmare din pagina I-a)

Pavilionul României, organizat de Ministerul Propagandei Naționale, a cuprins anul acesta un număr considerabil mai mare decât în anul trecut. Nu mai tarziu decât la ultima Biennală, în 1940, România a fost reprezentată doar prin 6 artiști: pictori Darăscu, Steriadi, Palady și Lucian Grigorescu, și sculptori Onofrei și Ceuneșu. În vreme ce anul acesta au participat 21 de pictori și 10 sculptori. La grama de vedere a organizatorilor anului acestuia a putut permite parcurerea unui pictor de 21 de ani, care s'a afirmat strălucit (e vorba de Horia Damian) alături de corifeii generațiilor consacrate oficial. Astfel, pe lângă E. Săvescu, G. Pătrașcu (cu 6 opere), Theodor Palady (cu 4 opere), Ștefan Popescu (4 opere), Jean Steriadi (3 opere), Darăscu (3 opere), Marius Bănescu (3 opere) și Kessu (2 opere), au putut expune, dintre pictori, exponenții generației de 40 de ani — H. H. Catargi de pildă, Lucian Grigorescu, Dumitru Ghiață, N. Stoica, apoi Ștefan Constantinescu, I. Tăculescu, George Vanatoru, Al. Padina și Paul Miracovici, dintre cei și mai tineri, totuși distanțând cronologic mult pe Horia Damian.

Doamnele Rodica Maniu — cu una din excelențele sale acuarele și Cecilia Cuțescu-Storck, au făcut pendant sculptorilor Milica Pătrașcu (3 busturi: o marmură excelentă, un bronz reușit și o foarte frumoasă teracota) și Zoe Baicoianu, a cărei atât de frumos compusă „maternitate” a plăcut mult. Treimea Jalea-Medrea-Han, care, indiferent de simpatii și rivalități, se impune celor ce fac statistica valorilor sculpturii noastre, a fost bine reprezentată. Mac Constantinescu (o Menadă și o Danaidă în bronz, un foarte frumos bust în teracota), obișnuit cu competițiile internaționale, a mai adăugat la palmaresul său, ca să vorbim în termeni de sport, o victorie. Apreciat pare să fie unul din busturile în bronz trimise de Irimescu, un cap de femeie tratat într'un sentiment gotic, pendant capului A. S. Principesei Elisabeta, realizat într'un bronz elegant de Al. Călinescu. În sfârșit „infinitul” lui Fritz Storck, și maestrasele capete ale lui Ion Gr. Popovici, cunoscute nouă din replicele ce-au figurat la toate participările noastre în străinătate: portretul M. S. Regelui Mihai și interpretarea după figura Mareșalului.

Eleganța calmă și luminositatea pavilionului, orânduit după cerințele celor mai stricte exigențe muzeografice occidentale, de comisarul expoziției, arhitectul Pertzache, a contribuit la succesul pavilionului nostru, recunoscut de Președintele Biennalei, Exc. Conte Giuseppe Volpi de Misurata și de secretarul general, ilustrul Antonio Maraini, care au felicitat pe organizatorii pavilionului României, în mod special.

ION FRUNZETTI

H. CATARGI

Peisaj

I. TĂCULESCU

Peisaj

Umbrela

Pentru prima dată Pală dorea să închirieze o cameră mobilată. Urma pe atunci cursurile școlii de piscicultură și pescărie din Giurgiu.

Găsise o cameră sănătoasă, încăpătoare, eficientă, la familia Arinescu, dar n'avea două intrări. „Un antreu separat doamnă, dacă ar fi, mi-ar conveni”, așa începeau mai toți tinerii cari veneau, după ce atrăgea de biletul de închiriat, cercetau casa.

— Ți-a plăcut, se plângea doamna Arinescu, tie-si. Antreu separat! Sunt prea și ei, pentru o cameră mobilată vor antreu separat.

— A fost gentil mamă. N'a vrut să spuie că îl deranjează trecerea prin odaia noastră.

Supărată că fiică-sa găsește prilej să dea dreptate altuia, muma o privi lung.

— Zi mai bine că te-ai făcut cât mine de lungă și că le este frică tinerilor să nu cadă la loterie.

Loteria doamnei Arinescu era dragoste și căsătorie, pe care ea le porecise capcană și beiea.

Arinescu locuiau în casa lor dar subînchiriau salonul întotdeauna. După un bătrân funcționar dela prefectura județului, care stătuse doi ani închiriați în salon, luaseră în gazdă pe o institutoare. Aceasta, nu rămase nici trei luni și bine a făcut, căci gazda se mulțumi că scapă de ea. Avea atâtea mofuri, atâtea dichisuri, încât toată casa era în picioare. Arineasca, femeie onestă, mironi, urmă de bărbat în salon.

Avea tot dreptul d-na Arinescu, la un chirieș tânăr căruia i-e urât să stea

acasă. Tânărul se simte, nu iese din camera lui decât încheiat la toți nasurii. Dacă cere o cafea cu lapte, o plătește ca la cofetărie. Dacă nu-i schimbă albituriile la lună, habar n'are. Răde cu toți dinții, pleacă dimineața, vine noaptea și se strecoară în odaia lui, platește la țanc.

După toate chibzuilele, tot mai bine ar fi fost un tânăr, deși gura mahalaiei e blestemată și pentru că la urma urmei poate să cadă în capcană. Ii pică un bilet de bal; cu cine să se ducă? Ai lui sunt tocmai la Galați; pofteste pe doamna Arinescu și pe Corina, firește, cu cine să se pumbe mândru printre perechi și pe cine să trateze la bufet? Cu fata gazdă. Și așa azi, mâine mai frumos, tânărul începe să oteze și cade la loterie.

Madam Arinescu nu-și dase fata mai departe, la București, de teama destrăbălării.

— Am închiriat salonul Corino! șopti maică-sa, auzind un ciocănit la ușă.

— Intră domnule. poftiți! sunteți ca la dumneavoastră acasă, vorbi gazda dând din cap și recomandă:

— Domnul Pală și fiica mea, Corina dădu din cap binevoitoare și privia cu coada ochiului pe noul venit, dar tânărul se strecură cu toată graba în camera lui.

Noul chiriaș nu avea obiceiuri urâte: nu scuțura scrumul și nu arunca mucurile de țigară pe jos, nu intra cu galoși murdari și cu umbrela giroind în casă, nu-și aducea prieteni. Se uita prea mult la Corina și mama ei prinsese uitătura.

p o z n a ș ă

— Nu mai găti mamă varză cu carne! scâncea fata.

— Adică de ce? întreba bănuitoare Arineasca.

— Miroase urât și chiriașul...

— Ai fi vrând să gătim cu parfum pentru dumnealui.

— Tânărul venea devreme. Cânta din mandolină, scria și venea să întrebe cât e ceasul.

Intr'o zi i s'a părut d-nei Arinescu că îi vede scutându-se. Băiatul și cu Corina, cu capetele apropiate, vorbeau despre o carte.

Ce știu să vorbească tinerii, decât de cărți! Numai să fie om de treabă, se gândea turburată mama, nesigură pe ce văzuse.

Pală nu venea devreme întotdeauna. Corina era trimeasă de însăși maică-sa după mici târguiești, fie la câte o rudă. Fata avea o mătușă la care se ducea mai des.

— Pe unde ai întârziat?

— La tușă, unde să întârziu! se mira fata.

Arineasca se liniștea și aștepta să vadă când vine d. Pală.

Intr'o zi Corina vroia să plece depe la 2 după prânz. Pală nu se arătase de dimineață. În ziua aceea cântecul monoton al streșinilor începuse de dimineață.

— Ia deschide umbrela Corino, s'o vad, e sănătoasă? Eu zic că te poți duce și mâine la mătușeta. Nu vezi ce mai plouă?

I-am făgăduit mamă.

Fata era într'adevăr așteptată. Pală fierbea de neastâmpăr măsurând aleele

parcului din fața prefecturii, sub umbrelă. Întâlnirea fusese pusă la cale din ajun, într'o îmbrățișare grabnică.

Tinerii n'au mai stat în ploaie și vânt sub privirile supărătoare ale trecătorilor, ci au plecat spre cuibul lor de dragoste.

Seara s'au oprit la o sută de pași de casă și s'au sărutat lung. „Că te-ai jurat ce mi-ai promis!” i-a strecurat ea la ureche. Cu amândouă umbrelele în mână stângă, Pală își strângea iubita la piept și închidea ochii ca să o revadă, precum o văzuse cu un sfert de ceas înainte.

Însfârșit Corina se desprinsese de iubitul ei, fără să-l mai vadă în întunericul nopții.

Când deschise ușa casei părintești, muma-sa o privi întreagă, cu deamănănuț.

— Ce caută umbrela asta la tine? Asta e umbrela lui Pală! A, păcătoasă!

Maică-sa își duse pumnii la frunte și se repezi la Corina.

Când nu mai avu puterea s'o lovească, se rezemă de masă.

Dumitru Pală a văzut la lumina unui felinar că schimbăse umbrela.

După multă chibzuință, umblând prin ploaie și cafelele în noaptea aceea, n'a mai călcat pragul salonului. A trimis pe altcineva să-i aducă lucrurile.

Doamna Arinescu și Corina au plecat imediat la București. Dar umbrela poznașă o mai văd și azi la Pală, probabil că a uitat, sau o păstrează ca amintire.

ANTON I. ȚULUCA